

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἡ φύση ὅλη ἀστραποβολοῦσε ἀπὸ τὸ χαμόγελο τὸ μυρωμένο τοῦ Θεοῦ, ποῦ οἱ ἄνθρωποι τὸ λέμε «ἀνοιξη». Τὰ φύλλα τρυφερά ἀκόμα σὰν νιογέννητα, ἐλάμπανε ἀπὸ τὶς διαμαντένιες σταλαγματιῆς τῆς δροσιᾶς· φουσοῦσε ἀγεράκι δροσερὸ καὶ σκόρπιζε ἀλύπητα τ' ἄσπρα λουλουδάκια τῆς ἀμυγδαλιᾶς.

Τὰ ὄμορφα πουλάκια, χαρούμενα πετοῦσαν καὶ κελαδοῦσαν γλυκὰ.

Ὅλοι ξεχνοῦν τοὺς πόνους τοὺς, ὅταν τριγύρω ὅλα γελοῦν . . . Γιατί ἐκεῖνη ἡ κόρη ἡ ἀσπροντυμένη μὲ τὸ πρόσωπο τῶμορφο καὶ τὰ χυμένα ὀλόξανθα μαλλιά, νὰ νοιώθῃ τέτοιον πόνο τῆς καρδιᾶς;

Τὸ βασιλόπουλο ἀπ' τὸ κυνήγι γύριζε στὸν ἄσπρο του ἐπάνω, καθαλάρης. Σταμάτησε καὶ καμάρωσε τῆς κόρης τὰ χρυσαῖα μαλλιά. Εἶδε τὰ δάκρυα ποῦ θαμπόνανε τὰ ὄμορφα τῆς μάτια.

Ἡ κόρη χωρὶς νὰ ξέρῃ ποῦ τὸ βασιλόπουλο τῆ βλέπει, τρέχει στὸ βράχο, ἀνεβαίνει κυττάζει ἄγρια, τὸν οὐρανὸ καὶ ῥίγχει μὴ μὰτιὰ μὲ καταφρόνια στὴ γῆ. Κατόπι γύρισε κ' εἶδε τὴ θάλασσα ἡσυχη, γαλανὴ μπροστὰ τῆς νὰ ξαπλώνεται ἀτέλειωτη . . . σφάλῃσε τὰ μάτια τῆς καὶ ῥίγθηκε . . .

Τὴν ἴδια ὥρα χεῖρι δυνατὸ ἀπ' τὰ χρυσαῖα μαλλιά τὴν τράβηξε καὶ κάτω ἀπὸ μὴ ἀμυγδαλιὰ τὴν ἔφερε. Φουσοῦσ' ἀγεράκι δροσερὸ κ' ἔριγχε τὰ λουλουδά τ' ἄσπρα τῆς ἀμυγδαλιᾶς ἀπάνω στὴ χρυσομαλλοῦσα.

*

— Ποιὸς πόνος τὴν καρδιά σου θέρισε; ποῖο βάσανο τὴ νιότη σου μάκανε; Γιατί στὴ γαλανὴ τῆ θάλασσα πῆγες τὸ θάνατο νὰ βρῆς; ποῖα εἶσαι;

— Ἀκόμα ζῶ;

— Ναι, ἐγὼ σ' ἐγλύτωσα.

— Μὲ τί δικαίωμα;

— Δικαίωμα . . . ἀφίνουν ἔτσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ πνιγῶν . . . σ' ἐγλύτωσα γιατί πρόφτασα.

— Ἐγὼ εἶμι.

— Μὲ τὴν ὁμορφιὰ καὶ χάρι, ζήτησ' τὸ θάνατο; Ἀγάπησες καὶ ἤρρες στῆθι ἄπωνα. Καταραμένη ἡ καρδιά ποῦ ἔμεινε κλειστὴ στὴν τὴν ὁμορφιὰ σου. Ἀγάπης τραγοῦδια τραγουδοῦν τὰ πουλάκια. Σ' ἄλλη ἀγάπη τὴν καρδιά σου ἀνοιξέ κι ἂν δὲν ἤρρες τὴν χαρὰ στὸ ἓνα μέρος ζήτησέ τὴν στὸ ἄλλο. Μάλιστα, ὁ ἄνθρωπος πρέπει ἀπὸ κάθε λουλοῦδι τὸ μέλι τῆς εὐτυχίας νὰ μαζεύῃ.

Ἡ κόρη ἔριξε πίσω μὲ τ' ἄσπρα χεῖρια τῆς τὰ ὀλόχρυσά τῆς τὰ μαλλιά καὶ εἶπε:

— Σώπα . . . αὐτὴ τῆ γλώσσα ὅλοι τὴ μιλοῦν . . . Δὲν σ' ἐρωτῶ ποιὸς εἶσαι, γιατί σὲ ξέρω.

— Μὲ ξέρεις;

— Εἶσαι τὸ τιμημένο βασιλόπουλο αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ξέρω, ποῦ φορεῖς σπαθὶ ὄχι γιὰ λεβεντιὰ καὶ γιὰ στολίδι. Τὸ ἔσυρες στὸν πόλεμο πολλές φορές.

— Αὐτὸ τὸ τιμημένο τὸ σπαθὶ στὰ πόδια σου τὸ βάζω. Πές μου ποιὸς σ' ἀδίκησε καὶ . . .

— Ποιὸς μ' ἀδίκησε . . . ξέρεις ποῖα εἶμαι;

— Ὅχι.

— Θὰ σοῦ τὸ πῶ, γιατί θὰ ξαναπέσω εἰς τὴ θάλασσα . . . τὸ μυστικὸ μαζὶ μου ἄς μὴν πάρω . . .

— Εἶμαι; ἐδῶ, δὲ θὰ σ' ἀφίσω.

— Θὰ μ' ἀφίσης, Εἶμαι βασίλισσα ξεθρονισμένη.

— Ποιὸς εἶναι ὁ ἄθλιος!! νὰ τὸν ἐκδικηθῶ . . . ποιὸς σ' ἐξεθρόνισε;

*

— Ἀκουσε. Εἶναι παλῆα ἱστορία. Μοῦ ἔδειξαν μονάχα τὰ βασιλεῖά μου, μὰ ποτὲ δὲ φόρεσα βασιλικὸ στεφάνι καὶ στὸ θρόνο δὲν κάθισα . . . Περιμένα καιροὺς καλῆτερος . . . περνοῦσαν τὰ χρόνια σὰ λεπτὰ κ' ἐγὼ ἐξωρισμένη, γύριζα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ παλάτι, ποῦ σημαῖα τὸ στολίζει;

— Τὸ βλέπω· εἶναι τὸ δικαστήριον.

— Ἐγὼ ἂν βασίλευα, αὐτὸ πέτρα καὶ χῶμα θὰ γενούντανε.

Τὸ βασιλόπουλο ἀνοιξέ τὰ μάτια του, πολὺ παρὰ ξένα τοῦ φάνηκαν τὰ λόγια τῆς χρυσομαλλοῦσας.

— Ἐγὼ ἂν βασίλευα οἱ κόρες μὲ τὴν τύφλα ποῦ πιστεύουνε στὰ λόγια σας, θάφρευαν στῆς γῆς τὰ πέρατα, ἅμα σὰς ἐθλεπαν. Ἐγὼ ἂν βασίλευα οἱ φίλοι ποῦ στὰ οὐράνια σ' ἀνιβαζάνε θὰ σοῦ φαίνονταν μαῦροι καὶ σκοτεινοὶ καὶ ἴσως ταπεινωμένος θὰ γύρευες συχώριο ἀπὸ μερικοὺς ἐγθροῦς καὶ τὴν καρδιά σου θὰ τοὺς ἀνοίγες. Μὰ ὅλοι μὲ φοβοῦνται· ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ὡς τὸ μικρότερο ἔχουν ἀπὸ ἓνα λόγο μυστικὸ, γιὰ νὰ τρέμουν τὴ βασιλεία μου . . .

— Ποῖα εἶσαι; Θέλω τὸνομά σου· εἶπε τὸ βασιλόπουλο χλωμό.

— Μὲ τὰ σωστά σου, παινεμένο βασιλόπουλο, θέλεις τὸνομά μου; Καὶ εἶσαι ἀκόμα ἔτοιμος στὰ πόδια μου νὰ βάλῃς τὸ τρίμιο σου τὸ σπαθὶ, νὰ γείνης σκλάβος μου;

Τὸ βασιλόπουλο ξεζώσθηκε τὸ τιμημένο του σπαθὶ καὶ τόρριξε στὰ πόδια τῆς χρυσομαλλοῦσας.

Τὴ ζῶνι τοῦ τὴν κέντησαν τ' ἀρροπλασμένα χεῖρια βεζυροπούλας ὁμορφῆς. Ἦταν ἐνθύμημα ἀγάπης ἀκριβῆς . . . τὸ εἶδε κ' ἀναστένναξε.

— Ἐγὼ ἂν βασιλέψω ἡ δροσερὴ βεζυροπούλα, ποῦ σ' ἐκέντησ' αὐτὴ τῆ ζῶνι τὴν ὀλόχρυσον, ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ σεραγιῶ θάπερτε νὰ γένη χίλια θρούμματα. Ζώσου καὶ πάλι τὸ σπαθὶ· ἐγὼ νὰ βασιλέψω δὲν εἶναι γραφτό. Ἄν βασίλευα ὅπως ὁ κόσμος τώρα ἔγινε, ὕψηκος μισὸ δὲ θαῦρισκα καὶ πέτρα πάνω σὲ πέτρα δὲ θάμεινε.

— Ποῖα εἶσαι; εἶπε τὸ βασιλόπουλο χωρὶς νὰ πάρῃ τὸ σπαθὶ ἀπὸ τὴ γῆ.

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀλήθεια! . . . εἶπε καὶ σηκώ-

θηκε· χυθήκανε στὴ γῆ τ' ἄσπρα ἄνθια τῆς ἀμυγδαλιᾶς, ποῦ πέσανε στὸ κάτασπρο φόνεμά της καὶ σκέπασαν τὸ διαμαντοστόλιστο σπαθί.

Χρυσίζανε σὲ κάθε ἥλιου χάιδεμα, τὰ ξανθοχρυσὰ μαλλιά στὸ βράχο σὰν ἀνέθηκε ἡ ξεθρονισμένη ἢ βασιλίσσα, θαρρεῖς στεφάνι ἀθάνατο στόλισε τὸ μέτωπό της τὸ βασιλικό. Τῆ γαλανή της ἀγκαλιὰ ἀνοίγει ἡ θάλασσα καὶ δέχεται τὸ κουρασμένο τὸ κορμί ποῦ τόσα χρόνια μὲ μιὰ ἐλπίδα ἔρημη ἐγύριζε, στὴ γῆ ἐξωρισμένο.

Λίγος ἀφρός τὴν ἐστεφάνωσε καὶ πάλι ἡ θάλασσα ἢ γαλανή, χαμογέλασε παρθενικό χαμόγελο.

Ἔφρες ἐπέρασαν πολλές, τὸ ἄσπρο ἄλογο πατεῖ τὴ γῆ περήφανα καὶ τὸν ἀρέντη ἀπ' τῆ βαθεῖα τῆ συλλογῆ ζυπνάει.

Ἐφόρσε μὲ ἀναστεναγμὸ τὸ τιμημένο τὸ σπαθί.

Σκοτάδι χυθήκε πυκνὸ στὸ βουνό· τὸ βασιλόπουλο σιμώνει στὴν ἀερογαλιὰ, βλέπει τῆ θάλασσα τῆ μαυρισμένη καὶ λείει μὲ φωνὴ βραχνή·

— Δυστυχισμένη, ἂν βασιλεύεις, θὰ μάθαινε ὁ γέρωσ ὁ πατέρας μου, ποῦ μ' ἔχει ἀκριβὸ καμάρι του «ποῦ ὄνειρεύομαι νύχτα καὶ μέρα τὸ θάνατό του γιὰ νὰ γένω βασιλεὺς τρανός».

Μόλις τὰ εἶπ' αὐτὰ καὶ βλέπει μαῦρο φάντασμα στὴ θάλασσα νὰ περπατῆ καὶ νοιώθει χλιαρὴ πνοὴ στὸ λαιμό του.

Τὸ βασιλόπουλο ποῦ δὲ χλωμίαζε μπρὸς στὰ ὀλόγυμα σπαθιά, λιγοθύμησε.

Τὸ μαῦρο φάντασμα ἦταν τοῦ βράχου ὁ ἴσκιος κ' ἡ χλιαρὴ πνοὴ ὁ Ἄσπρος ποῦ βαρέθηκε νὰ τὸν φυλάγῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Μικρὰ Κόμησσα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

Οὐδέμια ἄλλη εὐτυχῶς ἐκ τῶν νέων γυναικῶν, ὅσαι φιλοξενοῦνται ἢ διαδέχονται ἀλλήλας εἰς τὸν πύργον, φυλάσσεται ὑπὸ τοιοῦτου φοβεροῦ δράκοντος. Τινὲς μάλιστα τούτων, καὶ πρὸ πασῶν δύο ἢ τρεῖς Παρισινὰ ἐπιδεικνύουσιν ἐλευθερίαν συμπεριφορᾶς, ἀπληστίαν διασκεδάσεως καὶ ὀρεξίν ἐργολαβίας ὑπερβαίνουσαν τὰ ὄρια τοῦ πρέποντος καὶ θεμιτοῦ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ἀξιολόγου κ. Βρεῦλλῆ. Κάλλιστα γνωρίζεις ὅτι οὐδόλως ἐκτιμῶ τὰς τοιοῦτου εἶδους κυρίας, οὐδὲν ἔχουσας κοινόν πρὸς τὸ ἰδανικόν μου τῆς γυναικός· ἀλλὰ καὶ οὕτω συμμαχῶ μετ' αὐτῶν ὀλοφύγως καὶ θεωρῶ μάλιστα τὰς τρελλὰς ταύτας ὡς ἀγγέλους, ὅσκις τὰς παραβῶ πρὸς τινὰς ἐνταῦθα εὐσεβεῖς καὶ σεβασμίας δεσποίνας, ἐξεμούσας καθ' ἐσπέραν τὸν δηλητηριώδη ἰὸν τῆς ἐπαρχιακῆς αὐτῶν κακογλωσσίας κατὰ τῆς διαφθορᾶς, ἣτοι κατὰ τῆς νεότητος, τοῦ κάλλους, τῆς ἐρασιμότητος, τῆς χάριτος καὶ ὅσα ἄλλα ἢ οὐδέποτε εἶχαν ἢ ἀπώλεσαν πρὸ χρόνου ἀμνημονεύτου.

*Ἰδε σελ. 37.

Ἐν μόνον πρᾶγμα κατάκαρδα μὲ λυπεῖ, τὸ νὰ ἀναγκάζωμαι ν' ἀναγνωρίσω ὅτι μεταξὺ τῶν θυμάτων τῶν μεγαλειῶν τούτων ὑπάρχει καὶ ἓν ἀναλαβὸν νὰ δικαιολογήσῃ διὰ τῆς διαγωγῆς του πᾶσαν μομφὴν καὶ κακολογίαν. Οὐχί· αἱ σεμνόντυροι αὐταὶ στρίγγλαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀγγελος τῆς ἐπιεικειᾶς ἤθελεν ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ τελείου προτύπου φιλοταράχου ἐπιπολαιότητος, κουφονοίας καὶ παραφόρου φαντασιοπληξίας, τὸ ἔχον ὄνομα κόμησσα Πάλμα καὶ ἐπώνυμον ἡ μικρὰ κόμησσα, τὸ ἄλλως ἱκανῶς ἀνάμυστον, διότι ἡ κυρία αὕτη δὲν εἶναι μικρὰ τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ μόνον λεπτή καὶ ἐλαφροτάτη. Ἡ κυρία Πάλμα εἶναι εικοσιπενταετής γῆρα, κατοικοῦσα μετὰ τῆς θείας αὐτῆς μαρκησίας Πουβριάν, εὐλαβοῦς γραίας, περὶ οὐδενὸς ἄλλου μεριμνώσης ἢ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ τῆς ἀνορθώσεως τῶν Βουρβόνων. Ὑπὸ τοιαύτην ὄλως εἰκονικὴν κηδεμονεῖαν ἡ μικρὰ κόμησσα εἶναι ἐλευθέρη νὰ κάμῃ ὅ, τι θέλει καὶ οὐδέποτε λησμονεῖ τοῦτο. Τὸν χειμῶνα διαμῖνει παρὰ τινι πρεσβυτέρῳ ἀδελφῇ ἐν Παρισίοις, καὶ σκοτῶνει τακτικῶς δύο ἄλογα τὸν μῆνα, ὅπως ἔχη τὴν εὐχαρίστησιν νὰ χορεύσῃ ἀνά ἓνα γύρον εἰς ἕξ τοῦλάχιστον καθ' ἐσπέραν αἰθούσας. Μετὰ τοιοῦτον κατόρθωμα αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ἐξοχικῆς εἰρήνης καὶ ἔρχεται νὰ διέλθῃ τὸ θέρος εἰς τὴν Νορμανδίαν πλησίον τῆς θείας της. Ἄμα φθάσῃ, πηδᾷ ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἵππου καὶ φεύγει ἀπὸ ρυτῆρος. Ὄλως ἀδιάφορον εἶναι εἰς αὐτὴν ποῦ ὑπάγει, φθάνει μόνον νὰ τρέχῃ. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁμως ἔρχεται εἰς τὸν πύργον τοῦ Μαλουέ, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀγαθὴ οἰκοδέσποινα ἔχει πρὸς τὴν τρελλὴν ταύτην ἀδυναμίαν, ἣτις μοὶ φαίνεται ὄλως ἀνεξήγητος. Ἡ μικρὰ κόμησσα τὰς μὲν γυναικῆς διαθέτει ἐχθρικῶς διὰ τῆς προσπετείας αὐτῆς, πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας φέρεται μετὰ πολλῆς οἰκειότητος, ἐνθαρρυνούσης πᾶν τὸλμημα καὶ πᾶσαν περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτῆς κακόβουλον ὑπόθεσιν. Ἄλλ' ἡ κοινὴ γνώμη τῆς εἶναι ἐξ ἴσου ἀδιάφορος, ὅσον εὐπρόσδεκτον τὸ θυμίαμα οἴουδῆποτε θαυμαστοῦ. Ἀλλὰ τὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς αὐτὴν ἀρέσκον, εἶναι ὁ θόρυθος, ἡ κίνησις, ἡ κοσμικὴ τύρβη καὶ ἡ διασκευασίς μέχρι παραζάλης. Τὸ πρᾶγμα τοῦ ὁποῦ ἔχει ἀπαραίτητον ἀνάγκην τὸ πρωί, τὸ ἀπόγευμα καὶ τὴν νύκτα, εἶναι ἔριππον κυνήγιον, τὸ ὁποῖον διευθύνει προτρέχουσα πάντων, βαρὺ χαρτοπαίγιον εἰς τὸ ὁποῖον κερδίζει ἢ γάνει μειδιῶσα μυθῶδες ποσόν, ἢ παράφορος χορός, τὸν ὁποῖον παρατείνει μέχρι πρωίας. Οὐδέποτε ἔτυχε νὰ ἴδω ὑπαρξίν ἀνθρωπίνου ὄντος τόσον πολυάσχολον καὶ συγχρόνως οὕτω κενήν. Τὸ ἐπίγειον αὐτῆς στάδιον διατρέχει ἡ μικρὰ κόμησσα χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ σταματήσῃ, νὰ δισταῖ ἢ νὰ σκεφθῇ, πάντοτε μειδιῶσα, ἀμέριμνος, ἀπερίσκεπτος καὶ τοῦ ἵππου αὐτῆς ἀλογωτέρα. Ἄλλ' ἔχει ἄρα γε ψυχὴν, ἢ οὐδέποτε περὶ οὐδενὸς πρᾶγματος σκεφθεῖσα αὕτη γυνή; Πολλάκις ἐδίστασα περὶ τοῦτου καὶ ἀπέκλινα πρὸς τὰ δογματὰ τῶν μηδενιστῶν, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω τί ἄξιον τῆς ἀθανάτου ὑπάρξεως ἠδύνατο ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου τοῦτου πλάσματος ν' ἀπομείνῃ, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς μόνης ἐμ-

ψυχούσης αὐτὸ ματαίας καὶ ἀσκόπου ζεικινησίας.

Κάλλιστα γνωρίζω τοῦ κόσμου τὴν κακεντρέχειαν ὀλίγην ἀποδίδω σημασίαν εἰς τὰς ἐπὶ ἀνηθικότητι αἰτιάσεις, τὰς ὁποίας ἐπιρρίπτουσι κατὰ τῆς μικρᾶς κομήσεως αἱ σεμνὰ ἐνταῦθα ἐρινυῖες καὶ νεώτερά τινες κυρία· ζηλεύουσαι τὰ ὀλίγον ἐπιζήλα αὐτῆς προσόντα. Ἄλλως δὲ πιστεύω ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς ἄνδρας νὰ ἐπικρίνωσι μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος ὀλισθήματα, τὰ ὁποῖα πρὸς ὄφελος αὐτῶν οἱ ἴδιοι προκαλοῦσιν. Οὐδόλως λοιπὸν ἐρωτῶ ἂν ἔχη ἡ κυρία Πάλμα ἐραστὰς, οὐδ' ἤθελα ρίψει λίθους κατ' αὐτῆς διὰ τοῦτο, πολὺ μικρότερον τοῦτου ἀμάρτημα θεωρῶν τὸ νὰ μὴ ἔχη οὔτε νοῦν οὔτε καρδίαν. Ὅπως δῆποτε ἀδύνατον μοὶ ὑπῆρξε, καίτοι ἀποστρέφομαι πᾶσαν ἐπίδειξιν πρωτοτυπίας, νὰ προσθέσω ἐμαυτὸν εἰς τὸν ὄμιλον τῶν θαυμαστῶν τὸν ὁποῖον σύρει ἡ μικρὰ κόμησσα, ὅπισθεν τοῦ θριαμβευτικοῦ αὐτῆς ἄρματος. Τοῦτο παρατηρήσασα μὲ κεραυνοβολεῖ πολλάκις διὰ βλέμματος, ὅπου σαφῶς εἰκονίζεται περιφρονητικὴ τις ἀπορία. Ἀποδίδων εἰς αὐτὴν τὰ ἴσα, τὴν θεωρῶ ἐνίοτε καὶ ἐγὼ μετὰ τῆς ἐκπλήξεως, ἣς εἶναι ἄξιον ψυχολογικόν τέρας πρωτοφανές. Οὕτως ἐξωφλεῖτο μέχρι τοῦδε πᾶς μεταξὺ ἡμῶν λογαριασμός, ὅτε χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐπῆλθε δυσάρεστον συμβεβηκὸς διαταράξαν τὸ ἰσοζύγιον. Ἡ κυρία Μαλουέ, ὡς ἤδη γνωρίζεις, τρέφει ἐξ ὑπερβολῆς ἴσως εὐαγγελικὸν ἔλεος ἐξαιρετικὴν πρὸς τὴν μικρὰν κόμησσαν συμπάθειαν. Ὀμιλῶν χθὲς περὶ τοῦτου μετὰ τῆς καλῆς μαρκησίας ἐν ἀποκέντρῳ γωνίᾳ τῆς αἰθούσης, εἶπον εἰς αὐτὴν γελῶν, ὅτι ἡ τοιαύτη πρὸς τὴν ἀμαρτωλὴν ἐξαιρετικὴ εὐνοια ἦτο κακὸν παράδειγμα, δυνάμενον ν' ἀποθαρρύνῃ τοὺς δικαίους.

— Οἱ δίκαιοι, μοὶ ἀπεκρίθη ἡ κυρία Μαλουέ, οὐδέποτε ἀποθαρρύνονται, ἔπειτα δίκαιοι δὲν ὑπάρχουσιν, οὐδὲ σεις εἴσθε τοιοῦτος.

— Οὐδέποτε εἶχα τοιαύτην ἀξίωσιν.

— Μὲ ποῖον λοιπὸν δικαίωμα κρίνετε μὲ τόσῃν αὐστηρότητι τὸν πλησίον σας;

— Ἀδύνατον μοὶ εἶναι νὰ θεωρήσω τὴν κυρίαν Πάλμα ὡς πλησίον μου.

— Τὸ ἐπιχείρημα μοῦ φαίνεται ὅπως οὐκ ἐπιπρόσδεκτον. Μάθετε, κύριε, ὅτι ἡ κυρία Πάλμα ἀνετράφη κακῶς, ὑπανδρεύθη ἀτυχῶς, περικυκλῶνεται ἀπὸ ἀνοήτους, ἀλλ' εἶναι ἀκατέργαστος ἀδάμιας, ἔχων μόνον ἀνάγκην ἀγαθοῦ τεχνίτου ὅπως τὸν πελεκήσῃ.

— Οἰκτεῖρω ἀπὸ τοῦδε τὸν μέλλοντα πελεκητήν.

Βλέπων αὐξάνουσαν τὴν ταραχὴν τῆς μαρκησίας, ἣτις οὐδέποτε ταράσσεται ἀκαιτίως, καὶ μὴ γνωρίζων εἰς τί ν' ἀποδώσω τοῦτο, κατελήφθην αἰφνης ὑπὸ τῆς ἀλλοκότου ιδέας, ὅτι ἡ κατὰ πάντα τὰ λοιπὰ τελεία καὶ ἄψογος οἰκοδέσποινά μου εἶχε τὴν μανίαν νὰ ὑπανδρεύῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ εὐηρεστεῖτο προορίζουσα ἐμὲ τὸν ἀνάξιον εἰς σωτηρίαν τῆς μικρᾶς κομήσεως ἀπὸ τοῦ βραχέθρου τῆς ἀπωλείας. Ὑπὸ τοιαύτης κατεχόμενος οὐχί μετριόφρονος πεποιθήσεως, ἔλαβον θέσιν ἀμυντικὴν, ἣτις μοὶ φαίνεται ἤδη ἱκανῶς γελοία.

— Μήπως σὰς ἀπαρέσκει ἡ μικρὰ κόμησσα, μοὶ ἀπήντησεν ἡ κυρία Μαλουέ, διότι ἀμφιβάλλετε περὶ τῆς παιδείας της;

— Οὐδόλως ἀμφιβάλλω περὶ τῆς παιδείας της, ἀμφιβάλλω μόνον ἂν ἤξευρῃ ν' ἀναγινώσκῃ.

— Ἄλλ' ἐξηγήσατέ μοι τέλος πάντων σπουδάζων τί ἔχετε κατὰ τῆς πτωχῆς ταύτης γυναικός; ἠρώτησεν ἡ μαρκησία μετ' αὐξούσης συγκινήσεως.

Ἐγὼ δὲ θέλων νὰ διαλύσω ἀνεπιστρεπτὴ τὸ συζευκτικόν αὐτῆς ὄνειρον ἀπεκρίθην ἀδιστακτως· — «Ἐχω κατ' αὐτῆς ὅτι παρέχει εἰς τὸν κόσμον τὸ κακίστον παράδειγμα θριαμβευοῦσης ἐπιπολαιότητος καὶ ἀλαζόνος ἀκολασίας. Καίτοι δὲ οὔτε ἀμειπτος εἶμαι οὔτε ἔχω δικαίωμα νὰ κρίνω τοὺς ἄλλους, ὑπάρχει ἐν τούτοις εἰς ἐμὲ, ὡς καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸ κοινόν παντός θεάτρου, αἰσθημά τι δικαιοσύνης, ἐξεγερόμενον κατὰ τοῦ θριάμβου τῶν στερουμένων παντός προτερήματος καὶ πάσης ἀρετῆς.»

— Πιστεῦετε ὅτι ἤθελον δέγεσθαι αὐτὴν ἐνταῦθα, ἂν δὲν ἤμην βεβαία ὅτι ὅσα λέγονται εἶναι συκοφαντία.

— Πιστεύω, κυρία μου, ὅτι ἀδυνατεῖτε ἐκ φύσεως νὰ πιστεύετε τὸ κακόν.

— Κατὰ τοῦτο ἀπατάσθε. Ὅσα ἀποδίδονται εἰς τὴν μικρὰν κόμησσαν μυθιστορήματα οὔτε σκιὰν ἔχουσι πιθανότητος. Αὕτη εἶνε ἀκόμη παιδίον καὶ οὐδὲ κἂν γνωρίζει τί εἶναι ἔρος.

— Περὶ τοῦτου εἶμαι καὶ ἐγὼ βεβαίωτος καὶ ἔτοιμος νὰ ὁμῶσω, ὅτι οὔτε τῆς φαντασίας, οὔτε τῆς καρδίας ἡ ἐξαψὶς ἔχουσι τι κοινόν πρὸς τὰς παρεκτροπὰς αὐτῆς, αἰτινὲς μένουσιν οὕτως ἀνεπίδεκτοι δικαιολογίας.

— Σιωπήσατε, δι' ὄνομα Θεοῦ, εἶπεν ἡ κυρία Μαλουέ συνάπτουσα τὰς χεῖρας. Τὴν γνωρίζω πολὺ κάλλιον ἢ σεις καὶ δύναμαι ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ πεποιθήσει νὰ βεβαιώσω, ὅτι ὑπὸ τὴν φαινομένην αὐτῆς ἐπιπολαιότητα ἔχει καὶ πνεῦμα καὶ καρδίαν.

— Μάλιστα, κυρία μου, τόσον πνεῦμα ὄσῃν καὶ καρδίαν.

— Τοῦτο καταντᾷ ἀνυπόφορον! εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀφίνουσα τοὺς βραχίονας αὐτῆς νὰ καταπέσωσι μετ' ἀπελπισίας συγχρόνως δὲ εἶδον κινούμενον τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας παρὰ τὴν ὁποίαν ἐκαθήμεθα, καὶ τὴν μικρὰν κόμησσαν ἐξερχομένην τῆς κρύπτης, ὅπου εἶχον περιορίσει αὐτὴν αἱ ἀπαιτήσεις δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνος παιγνιδίου, ὅπως ἐνώθη καὶ πάλιν μετὰ τοῦ ὀμίλου τῶν συμπαίζόντων.

— Πῶς, ἦτο ἐκεῖ! ἀνέκραξα θεωρῶν ὡς ἐμβρόντητος τὴν μαρκησίαν.

— Μάλιστα, κύριε, ἦτο ἐκεῖ, ἀκούουσα καὶ βλέπουσα ἡμᾶς. Ἐζήτησα νὰ σὰς εἰδοποιήσω διὰ παντοίων νευμάτων, ἀλλ' εἶχετε καταντῆσαι ἀκράτητος.

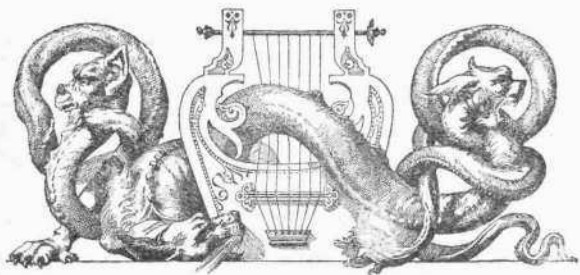
Ἡ ταραχὴ μου καὶ ἡ λύπη διὰ τὰ λεχθέντα ἦτο κατὰ τοσοῦτον μεγαλειτέρα, καθ' ὅσον ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς κυρίας Πάλμης ἐκινούμην μᾶλλον ἐκ πνεύματος ἀντιλογίας ἢ ἐξ οἰουδήποτε ἐχθρικοῦ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματος.

— Τώρα τί νὰ κάμω; ἠρώτησα τὴν μαρκησίαν, ἣτις μετὰ στιγμὴν σκέψεως μοὶ ἀπεκρίθη ὑψούσα

ελαφρώς τούς ώμους. — Τίποτε, τό καλλίτερον είναι να ήσυχάστε.

Ὡς τό ἐλάχιστον ἀνέμου φύσημα ἀρκεί ὅπως ἐκχυθῆ ἰσοχειλές ποτήριον, οὕτω τό τελευταίον τοῦτο πάθημα ἐκορύφωσε τήν πληξίν μου καί τήν ἀποστροφήν πρὸς τὰς κοσμικὰς διασκεδάσεις. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐνταῦθα διηγετική εὐθυμία καί πανήγυρις, τὰ ἵπποδρόμια, τὰ γεύματα, οἱ χοροί, ὁ θόρυβος καί ἡ ἀδιάκοπος κίνησις μ' ἐνοχλοῦσι μέχρις ἀηδίας, καί καθ' ἐκάστην καθίσταται ζωηροτέρα ἢ μεταμέλειά μου καί ὁ πόθος τοῦ ήσύχου μου κελίου.

[Ἐπεται συνέχεια]

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΠΝΕΥΜΑ

Spiritus flat ubi vult. Ὅσοι ἀρέσκονται νά κερυκεύουν τούς λόγους των μέ λατινικά ἀποσβέγματα, δέν εἶνε ἀπίθανον νά ἐνθυμηθοῦν καί τό γνωστόν ρητόν τοῦτο καί νά τό πετάξουν θριαμβευτικά κατὰ πρόσωπον τῶν ἀντιπάλων των, ἀνίσως καί τύχη νά στήσουν συζήτησιν περὶ τοῦ δημιουργικοῦ πνεύματος, εἰς τήν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τοῦ ὁποίου παρίστανται ὡς ἀνεπιφυλάκτως πιστεύοντες. Τό ρητόν τοῦτο μοῦ ἦλθεν εἰς τόν νοῦν καθ' ἣν στιγμὴν ἐπαναλαμβάνω τὰς κακογραμμένας ἴσως, ἀλλά κ' ἐμπνευμένας ἀπὸ τόν πόθον τῆς γνώσεως σημειώσεις μου· καί μοῦ ἦλθεν εἰς τόν νοῦν ὄχι τόσον ὡς ὄπλον ἐναντίον τῶν διαμφοσθητῶν τήν ἄκρατον ἐλευθερίαν τῆς ποιητικῆς δημιουργίας, ὡς μὴ περιλειομένης εἰς ὄρια καί μὴ ὑποκειμένης εἰς συνθήκας· ἀλλά, τό ἐναντίον, ὡς ἀποτέλεσμα σκέψεως περὶ τοῦ ὅτι πολλάκις τὰ ἐκ παλαιῦ ἀναμασσώμενα παροιμιώδη γνωμικά, εἴτε ταῦτα ἐκφέρονται διὰ γλώσσης προσιτῆς εἰς πάντας, εἴτε περιβάλλοντ' ἐπίσημον ἑλληνορωμαϊκὴν τήθενον, τὰ γνωμικά τῶν ὁπίων τό ἀξιοματικόν κύρος κινεῖ δέν τολμᾷ νά διαμφοσθητῆσθαι καί πρὸς τήν ἀλήθειαν τῶν ὁπίων θρησκευτικὴν πίστιν τρέφουν οἱ πολλοί, κατάρρουν ὡς ἀβασίμα εἰδῶλα ἢ κρατερῶς συγκλονίζονται, μάλιστα ἐπ' αὐτῶν τεθῆ ἀφόβως καί ἀπηλλαγμένη προλήψεων ἡ χεὶρ τοῦ Λόγου. Ὑστερον ἀπὸ τοιαύτην δοκιμασίαν καί τὰ ἀξιώματα ἐκεῖνα ποῦ στηρίζοντ' ἐπὶ ἐδρασιότερας βάσεως δέν ἀποβαλλοῦν μὲν τό μέγα ποσόν ἀληθείας ποῦ περικλείουν, ἀλλά καί τότε φαίνεται ὅτι τό ποσόν τοῦτο δέν εἶνε αὐτῆ ἢ μίξ καί ἀδικαιολογητος ἀλήθεια, τῆς ὁποίας πρὶν παρίσταντο ὡς ἀπαρχαίιστα φυλακτῆρια.

Εἰς τήν τάξιν τῶν τελευταίων τούτων ὑπάγεται, ἂν δέν ἀπατώμι, καί τό περιλάλητον ἀξίωμα περὶ τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ὡς περὶ στοιχείου τοῦ ὁπίον φέρεται κατὰ βούλησιν, καί εἶνε αὐτό τό πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, καί ἀψυρεῖ τούς νόμους καί δέν ὑπόκειται εἰς κανόνας. Τό ἀξίωμα τοῦτο ὑπὸ δύο ἀντιθέτους ὄψεις ἐμφανίζεται· ἐμφανίζεται ἀφ' ἐνός ὡς ὑπέροχος νόμος, διαφύδων κάθε σχολαστικόν, ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐντὸς τῶν ἀποκρυσταλλωμένων ἐγκεφάλων των ὄλα τὰ βλέπουν ἀποκρυσταλλωμένα, καθηλωμένα, νεκρά· ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑποκαθιστοῦν εἰς τήν ὀρηκτικὴν πολλακίς καί ἀκανόνιστον, ἀλλά διὰ τοῦτο ζωντανήν, καί διὰ τοῦτο σημαντικὴν ζῶν τῶ πνεύματος, ἐκλεκτότατ' ἀναπαριστῶντες τήν ζῶν τῆς φύσεως, ὑποκαθιστοῦν ἀριθμὸν τινα κανόνων, ὡς εἶδος νομισμάτων μὴ κυκλοφορούντων πλέον, ἢ ὡς εἶδος διακῆτου τὸν ὁπίον ἱκανὸν νομίζουσαν νά καταμετρήσῃ καί τό Σύμπαν. Καί ἀφ' ἐτέρου ἐμφανίζεται τό αὐτό παλιν ἀξίωμα ὡς κενόν σχεδόν ρητορικόν σχῆμα, τό ὁπίον ἐνῶ δέν ἐπικυρώνουν πάντοτε τὰ πράγματα, ἀλλά πάντοτε τό μεταχειρίζονται, εἰς τό ἀλάθητόν του ἔκριζόμενοι, οἱ τρέφοντες ἀπεριόριστον πίστιν καί τυφλὴν λατρείαν εἰς τήν δύναμιν τοῦ μεμονωμένου ἀτόμου, οἱ περιφρονούντες πᾶσαν ἐκ τῶν προτέρων ἀρχὴν καί πειθαρχίαν ἐν τῇ δημιουργικῇ ἐργασίᾳ, ὡς ὑποδουλώσαντες τήν Τέχνην καί καταβιάζουσαν τήν Ποίησιν, οἱ τρέφοντες ἴσως τήν ἀναρχίαν ἐν τῇ πολιτικῇ, ἀλλά περιπαθῶς περιπτυσσόμενοι αὐτήν ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἀδιαλλάκτοι ἰδανιστάι, καί μαθηταὶ ἀκούσιοι τοῦ γερμανοῦ φιλοσόφου Φίχτε, ποῦ ἀντιτάσσει, ὡς ἀπόλυτον καί μόνην ὑπαρκτὴν τήν παντοδυναμίαν τοῦ ὑποκειμένου ἀπέναντι τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου ὡς ὄντος φασματώδους καί κενῦ, καί λέγει: «Τό φῶς δέν εἶν' ἐκτός ἐμοῦ, εὐρίσκεται ἐντός μου, διότι ἐγὼ εἶμαι τό φῶς!» Ἀδιαλλάκτοι ἰδανιστάι, τῶν ὁπίων ὁμῶς ἐξομολογοῦμαι ὅτι μᾶλλον ἀγαπῶ τόν πυρετόν, εὐρίσκων αὐτόν λογικώτερον καί συμφερότερον διὰ τήν Τέχνην, ἢ ὁποῖα φεῦ! καμμίαν σχέσιν δέν ἔχει πρὸς τήν ἀπελπιστικὴν φυτοζωίαν τῶν πρώτων, τῶν σχολαστικῶν.

Ἀμφότερα αἱ τάξεις, καί τῶν πρώτων, γεωμετρῶν τοῦ Ἀπεῖρου, καί τῶν δευτέρων, σημασιφόρων τῆς πνευματικῆς ὑπερπαντοδυναμίας, ἔχουν, ἂν δέν ἀπατώμι, τούς ἀντιπροσώπους των κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἥττον ἐν τῇ συγγρόνῳ νεοελληνικῇ λογοτεχνίᾳ, ὅσον στενός καί ἂν εἶνε ὁ κύκλος τῆς, ὅσον βραδεία καί ἂν εἶνε ἡ κίνησις τῆς. Ἐλπίζω, μέ τήν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι θά μοῦ δοθῆ εὐκαιρία κατὰ τό ἔτος τοῦτο νά εἶπω περὶ τούτων ἢ ἐκείνων, μέ θάρρος καί μέ εὐλικρινεῖαν, τήν γνώμην μου γνώμην, ἢ ὁποῖα, ἂν τυχόν σημαίη κάτι, τό καί τοῦτο θά ὀφείλεται ἴσως εἰς τό ὅτι αὐτῆ θά εἶνε τρόπος τινά ἢ ἀπήχησις τῶν ἰδεῶν φωτισμένου κύκλου ἀνθρώπων σκεπτομένων κ' αἰσθανομένων, παρὰ ἢ ἐκφορὰς ἀτομικῶν ἐξ ὀλοκλήρου σκέψεων καί αἰσθημάτων. Ἀλλά πρῶτον πάντων ἀνάγκη παρίσταται ἔστω καί ἄπλω νά ὑποδειχθῆ ὅτι ἀμφότερα αἱ τάξεις αὐταί — καί οἱ σχολαστικοὶ ἀκόμη — δέν σφαλλουν διότι πρεσβεύουν ἀπο-

λύτως ψευδῆ, ἀλλά διότι ἀδιαλλάκτως ὑπερτιμῶσι τήν σημαντικότητά των ὑπ' αὐτῶν πρεσβευμένων, τὰ ὁποῖα, ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, περικλείουν ποσόν τι ἀληθείας, μέγα, μικρόν, ἐλάχιστον, κατὰ τό μέτρον τῶν περιστάσεων. Κατὰ ταῦτα τοῦ κλασικοῦ ἀποσβέγματος Spiritus flat ubi vult ἡ ἀλήθεια πρέπει ν' ἀναγνωρισθῆ ὡς σχετικὴ ἀλήθεια. Καί τό πνεῦμα κατὰ βούλησιν πνέει, ἀδέσμευτον ἐπιφέρεται· ἀλλ' ἢ βούλησις εἶνε κατ' οὐσίαν ἐλευθέρη; Ὑπεράνω αὐτῆς δέν ἐκτείνεται ἡ φύσις ἢ συνέχουσα καί περιπλέκουσα τήν βούλησιν μέσα εἰς τό ἀδιάσπαστον δίκτυον τῶν μοιρῶν νόμων τῆς; Οὕτω καί ἡ δύναμις ἐκείνη ποῦ φωτίζει, παρορμᾷ, κρατύνει καί παρακλοθεῖ τὸν καλλιτέχνην εἰς τήν ἐργασίαν του ἀπὸ τῆς πρώτης ἀστραπῆς τῆς συλλήψεως μέχρι τῆς τελευταίας γραμμῆς τῆς ἐκτελέσεως, ἡ δύναμις ἐκείνη τήν ὁπίαν Ἐμπνεῖσιν ἀνομάζομεν, ὅσον καί ἂν ἐνεργῆ ἀσυνειδητῶς, ὅσον ἀνόδητος καί ἂν κατέρχεται, ὅσον ἀδουλωτος καί ἂν εἶνε, ὅσον καί ἂν εἶνε δύσσυλητος καί δυσπερίγραπτος, οὐχ ἥττον ὑπόκειται πάντοτε εἰς νόμους, μᾶλλον ἢ ἥττον σαφεῖς, ἀλλ' ἀπαρχαίετος, καί ὑπὸ τῆς γνώσεως προάγεται καί ὑπὸ κανόνων ρυθμίζεται· διότι δὲ ὡς μεγάλωπτος Πήγασος ἐλευθέρως εἰς ἱλιγγιώδη ὕψη ἀνίπταται καί τὸν ἥλιον ἀτενίζει, δέν ἔπετ' ἐκ τούτου ὅτι δέν κατέρχεται εἰς τήν γῆν πειθαρχούσα καί δέν ἀποδέχεται τὸν χαλινὸν τοῦ Λόγου καί δέν ὑφίσταται τήν ἐπίδρασιν ξένων στοιχείων, ποῦ ὅσον καί ἂν φαίνοντ' ἐν ἀρχῇ ἄσχετα πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς, δέν ὑποδοθηθοῦν διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον τό πέταγμα τῆς. Καί ἀπόδειξιν τῆς ἀκριθείας τῶν λόγων μας παρέχουν αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς Ἐμπνεύσεως, εἰς τούς πολιτισμένους λαούς, ἀπὸ τὸν παλαιὸν καιρὸν ἕως σήμερον. Ἐργα τὰ ὁποῖα δύναται νά διαίρεθοῦν εἰς δύο μεγάλας φυλάξαι: εἰς ἐκεῖνα ποῦ παρήχθησαν ἐλευθέρως ὅλως, ἢ ἄνευ προϋπάρχοντος προτύπου, ἢ ἐναντίον παντός προϋπάρχοντος τοιούτου· καί εἰς ἐκεῖνα ποῦ παρήχθησαν ὄχι ἐλευθέρως ὅλως, ἀλλ' ὑπὸ τήν ἐπίδρασιν προτύπων καί ὀρισμένων κανόνων. Καί τοιοῦτοτρόπως ἔχουμεν τέχνην καί φιλολογίαν, εἰς τὰς ὁποίας τήν πρώτην ὄθησιν παρίσχειν ἡ ποιητικὴ ἔκφρασις, καί παλιν τέχνην καί φιλολογίαν, εἰς τὰς ὁποίας τήν πρώτην ὄθησιν εἰδῶκεν ἡ κριτικὴ σκέψις. Εἶναι ἀλήθες ὅτι οἱ κριτικοὶ ταξιννοῦσαν συνήθως εἰς κανόνας ὅτι ἀνακαλύπτουν εἰς τὰ προϊόντα τῶν ποιητῶν, τῶν προσηγηθέντων αὐτῶν ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀληθεῖς ὅτι ἐνίοτε οἱ ποιηταὶ θριαμβεύουν ἐφορμίζοντες τὰ θεσπίσματα τῶν κριτικῶν τῶν προσηγηθέντων αὐτῶν (1).

Ἡ ἀλληλεπίδρασις αὐτῆς ποιήσεως καί κριτικῆς, τῆς πρώτης, πλὴν τῆς κυρίας τῆς ἐργασίας, ἐμφυλοῦσης τούς κριτικούς, τῆς δευτέρας, πλὴν τῆς κυρίας τῆς λειτουργίας, ἐμπνεύσεως τούς ποιητάς, ἀλλοῦ ποθενὰ δέν γίνεται τόσον κατὰδῆλος ὅσον εἰς τὰ

περιοδικὰ φύλλα τὰ ὁποῖα ἐκδίδονται ἀποκλειστικῶς σκοποῦντα τήν ὑποστήριξιν καί ἀνάπτυξιν τῆς λογοτεχνίας, ἢ γενικώτερον, τῆς Τέχνης. Τὰ περιοδικὰ ταῦτα, εἶνε διφυῆ τρόπον τινά, διότι καί διπλοῦν προορισμὸν ἀκολουθοῦσιν ἐπιβάλλουν τὰς ἰδέας των δι' ἔργων καθαρῶς δημιουργικῶν, καί δι' ἔργων κυρίως συζητητικῶν διὰ τῆς ποιήσεως, ὅφ' ὄλας αὐτῆς τὰς μορφάς, ἄνευ τῆς ὁποίας πᾶσα κριτικὴ ἐργασία κινδυνεύει νά θεωρηθῆ σχολαστικὴ ματαιοπονία, καί διὰ τῆς κριτικῆς, ὅφ' ὄλας αὐτῆς τούς τύπους, μέ τήν βοήθειαν τῆς ὁποίας ἡ ποίησις, ἄστρον μυστηριώδες καί πολλακίς λαυθάνον, διευκρινίζεται καί ξεκαθαρίζεται καί προκαλεῖ τήν προσοχὴν κατὰ πρώτον καί τήν ἐκτίμησιν βαθμηδὸν καί τήν ἀγάπην καί τὸν θαυμασμὸν τῶν πνευματικῶν ἐκείνων ποῦ δέν εἶνε προδικαθεβμένα αὐθερμήτως νά τήν ἀντιληφθοῦσι. Πανταχοῦ διὰ τοιούτων φύλλων ἐγεννήθησαν, ἀνεπτύχθησαν, ἤκμασαν κ' ἐδεδάστησαν αἱ φιλολογίαι, διὰ φύλλων γαληνίου δημιουργίας κ' ἐν ταῦτῳ σφοδρῶ πολέμου κατὰ παντός ἀντικειμένου εἰς τὰ τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα ἰδανικά. Καί ὑπὸ τήν ἐποψιν ταύτην ἡ φιλολογία ὁμοιάζει πρὸς τήν πολιτικὴν, ἀλλὰ πολιτικὴν ὅλως ἀπροσωπόληπτον, ἀγωνιζομένην ἀφ' ὕψηλοῦ ὑπὲρ τῶν εὐγενεστάτων ἰδεῶν. Τὰ φιλολογικὰ ταῦτα φύλλα δέν ἔχουν σχεδόν τίποτε κοινόν πρὸς τὰ περιοδικὰ ἐκεῖνα ἀναγνώσματα τὰ ὁποῖα ἀποθηκεύουν εἰς τὰς στήλας των ἐκ παντοίων πανταχόθεν ἐρασιματικῶν καί μεταφράσεων διάφορα τερπνὰ καί ὠφέλιμα καί περιεργὰ τεμάχια, χωρὶς καμμίαν ἄλλην βαθυτέραν φιλοδοξίαν, ἐκ τῶν ἀρεσκόντων συνήθως εἰς τούς πολλούς καί καταλλήλων πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς οἰκογενειακὰς συναθροίσεις. Τὰ φιλολογικὰ φύλλα ταῦτα δέν γερμίζουσαν σχεδόν μέ ἄλλο τίποτε παρὰ μέ ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, μελετήματα, φαντασιογραφήματα, καί φιλοσοφήματα καί περιγραφὰς καί βιογραφίας καί κρίσεις καί ἐντυπώσεις, ὄλα, τέλει ἢ ἀτελεῖ, ὁμολῶς χωροῦντα ἢ ἀνωμάλως βαίνοντα, εὐκόλα ἢ δυσκολόνητα, τοῦτο εἶνε δευτερευούσης σημασίας ζήτημα· ἀλλ' ὕπερ οὐσιώδες, ὄλα πρωτότυπα, τουτέστιν ἐκφράζοντα ἢ ἀγωνιζόμενα νά ἐκφράσουν διὰ τῶν ποικίλων λογοτεχνικῶν εἰδῶν εὐλικρινῶς καί παραστατικῶς τήν ψυχὴν τῶν λογοτεχνῶν, καί ὕπερ οὐσιωδέστερον, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, τὰς ἰδέας καί τὰ αἰσθητά καί τούς πόθους καί τὰ ὄνειρα καί τὸ ἦθος καί τὰ ἦθη καί τήν γλώσσαν τῶν ὁμάδων ποῦ διερμηνεύουν αἱ ψυχὰι αὐταί, τοῦ λαοῦ ἐξ οὗ πηγάζουσαν, αὐτὴν τήν ψυχὴν ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους, τοῦ ὁπίου οἱ τοιοῦτοι συγγραφεῖς ἀποτελοῦν τήν ἀληθῆ ἀριστοκρατίαν.

Ἀπὸ τινος χρόνου οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἐστίας» δέν ἀμφιβάλω πῶς ἐνόησαν ὅτι τοιαύτη εἶνε καί ἡ φιλοδοξία τοῦ περιοδικοῦ τούτου: νά συντελεσθῆ ὄχι εἰς τήν, πρὸς τέρψιν πρόσκαιρον, μετάδοσιν ἐκ παντοίων ξένων εὐαρέστων, ἀλλ' ἀχαρακτηριστων, ἐν σχέσει πρὸς ἡμᾶς δημοσιευμάτων, ἀλλ' εἰς τήν ἐπίφοσιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ἀλλὰ δέν πρέπει νά λησμονώμεν ὅτι ἡ «Ἐστία» δέν ἐνεργάνισθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνώπιον τοῦ

(1) Τὰ περὶ τούτου θά ἐκτελοῦν μέ τήν πρόπουσαν λεπτομέρειαν εἰς προσεχῆς ἔκθεσιν τῆς «Ἐστίας» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποίησις καί Κριτικὴ».

κοινού ως φιλολογική επιθεώρησης, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας
ὡς ἀπλοῦν οἰκογενειακὸν φύλλον, ἀποθηκεῖον κατὰ
μέγα μέρος ψυχαγωγικὰς καὶ ἠθοποιούς μεταφρά-
σεις ὁ σημερινὸς αὐτῆς τύπος, οὐσιωδῶς διάφορος
τοῦ πρωτογενούς, προήλθε κατ' ἀκολουθίαν πολυε-
τοῦς βαθμιαίας ἐξελιξέως, ἧτις ὑφίσταται ἔτι καὶ
προβαίνει καὶ δὲν προσέλαβεν ἀκόμη παγίαν δια-
μόρφωσιν· εἰς τρόπον ὥστε ἡ «Ἑστία» ἐκτελεῖ συγ-
χρόνως δύο διαφόρους λειτουργίας: χρησιμεύει ἐν
ταύτῳ ὡς ἄχρον ψυχαγωγικὸν ἀνάγνωσμα καὶ ὡς
ὄργανον διαδόσεως χρωματισμένων φιλολογικῶν ἔρ-
γων καὶ ἰδεῶν διπλῆ λειτουργία καὶ λίαν μὲν χα-
ρακτηριστικῆ ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων, ἅτινα δὲν
διεκρίθησαν ἀκόμη οὔτε ἐφθασαν εἰς τὴν αὐτοτέλειαν
εἰς τὴν διατελοῦσιν εἰς ἄλλας χώρας ἐνεκα μακρο-
χρονίου ἀναπτύξεως, ἀλλὰ καὶ ὄχι ὀλίγον ἐνοχλη-
τικῆ εἰς δύο τάξεις ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ἀποτελούντων
παρ' ἡμῖν τὸ χιμαϊρικὸν ὄν, τὸ κοινῶς, ἀλλ' ἀπροσ-
φυῶς καλούμενον Κοινόν. Ἡ μία τάξις σύγκειται
ἐκ τῶν ἀγαθῶν παντὸς φύλου, ἡλικίας καὶ ἐπαγ-
γέλματος ἀσπῶν, ποῦ στενοχωροῦνται καὶ ἀγανα-
κτοῦν διότι δὲν εὐρίσκουν πλέον εἰς τὰς στήλας τῆς
«Ἑστίας», ὅπως ἄλλοτε, ἀφθονον συγκρομηθῆν γαλ-
λικῶν μυθιστορημάτων καὶ εὐφυολογιῶν καὶ γνώ-
σεων διασκεδαστικῶν, καὶ κάπου κάπου καὶ κανὲν
ποιηματάκι τοῦ καλοῦ παλαιοῦ καιροῦ «ποῦ ὁ τόπος
εἶχε Μούσαν», κατὰ τὸν ἀστέιον στίχον ἐνός ποιη-
τοῦ, ὑμνολογοῦντος πρό τινος τὸν καιρὸν ἐκείνον· οἱ
ἀνθρώποι οὗτοι εὐνόητον ὅτι ὅσον καὶ ἂν ζῶν με-
ταξὺ μας, ἀνήκουν ὀλοψύχως εἰς τὸν καλὸν παλαιὸν
καιρὸν ποῦ ἐθεωρεῖτο μέγα φιλολογικὸν γεγονός· ἡ
μετὰφρασις ἐνός μυθιστορηματός τοῦ Σὺν ἢ τοῦ
Πενσὸν Δε Τεράιλ, καὶ πρότυπον σοφοῦ καὶ μεγα-
λοφυοῦς συγγραφέως ὁ μεταφραστής· πῶς νὰ μὴ
ἀηδιάσουν οἱ ἀνθρώποι ἀπὸ τὴν γλῶσσαν λ. χ. τοῦ
Ψυχάρη, ἀπὸ τὴν ποιήσιν τοῦ Μαρκοῦ, ἀπὸ τὴν
τέχνην τοῦ Πολυλά, ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ Μητσάκη, ἀπὸ
τὸν κόσμον τοῦ Καρκαβίτσα, καὶ ἀπὸ τὴν λοιπὴν
εὐχαρακτήριστον παραγωγὴν τῶν πρεσβυτέρων ἢ
νεωτέρων συνεργατῶν τῆς «Ἑστίας», παραγωγὴν
τῆς ὁποίας ὁ καθείς ἡμπορεῖ νὰ εὕρῃ ψεγάδια εἰς τὰ
καθέκαστα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἡμπορέσῃ ν' ἀρνηθῆ, παρὰ
μὲ κίνδυνον νὰ παραλογισθῆ, τὴν μεγάλην ση-
μασίαν; Ἡ δὲ δευτέρα τάξις τῶν ἐνοχλουμένων,
πολύ ἀρχαιότερα τῶν πρώτων, σύγκειται, ἀπλο-
στατα, ἀπὸ τοὺς ἀνυψομένους προσδευτικούς, ποῦ
ὄλο καὶ τὸ μέλλον ὀνειροπολοῦν, βδελύσσονται τὸ
παρελθόν, καὶ δὲν ἀρκοῦνται οὐδ' εἰς τὸ παρόν, ὁσά-
κις τοῦτο ἐπιδεικνύει συμβιβαστικὰς διαθέσεις. Οὗ-
τοι μετ' ἀγαλλιάσεως θὰ ἐβλεπαν τὴν «Ἑστίαν»
ἐξαλείφουσαν καὶ τὰ τελευταῖα ἔργα ποῦ τὴν συν-
δέουν μὲ τὸ παρελθόν καὶ μεταβαλλομένην εἰς πάντο-
πλον ἀπὸ κερυφῆς μέχρις ὀνύχων φιλολογικὴν Re-
vue. Εὐνόητον ὅτι ὅπως οἱ πρῶτοι στρέφονται πρὸς
τὰ μνημάτα, οὕτω καὶ οἱ δευτεροὶ ἀναζητοῦν ἄστρα
τῶν ὁποίων τὸ φῶς τῶν δὲν ἐφθασεν ἀκόμη ἐδῶ κάτω,
παραγνωρίζουν δὲ καὶ οὗτοι τὸν μέγαν νόμον τῆς Ἐ-
ξελιξέως, ὅστις βραίνει βραδέως, ἀλλ' ἀσφαλῶς. Καὶ
εἰς τὸν νόμον τοῦτον, εἰς ὃν ἀπὸ τῶν μεγίστων μέχρι
τῶν ἐλαχίστων δουλεύομεν πάντες, ὑπόκειται καὶ ἡ

«Ἑστία.» Αὕτη, ὡς φαίνεται προδήλως, βαδίζει
εἰς τὸν προορισμὸν τῆς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀρνηθῆ τὰς
ποικίλας ὑποχρεώσεις ποῦ τὴν συνδέουν πρὸς τοὺς
παλαιότερους καὶ τοὺς νεωτέρους καὶ τοὺς παντοίων
ἀποχρώσεων ἀναγνώστας τῆς. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ
τρίτη τάξις ἀνθρώπων· οὗτοι ἂν αἰσθάνωνται τὸν
ἔρωτα τῶν δευτέρων, ἀλλὰ δὲν συμμερίζονται τὴν
ἀνυπομονησίαν τῶν· θεωροῦσι δὲ μέγα καὶ εὐοίω-
νον σημεῖον τῶν καιρῶν τὸ ὅτι ἡ «Ἑστία», διότι
ν' ἀποβαλλῆ ἐντελῶς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ
προσικειοῦται τὸν νέον κατ' ἔτος καὶ στενωπτερον,
μέχρις ὅτου πληρωθῆ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν.
Οἱ ἀμφιβᾶλλοντες ἄς ἀναδιψήσουν τοὺς δύο τόμους
τοῦ 1892 ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρίσκεται συγκεντρο-
μένη ποικίλη φιλολογικὴ ἐργασία, κατὰ ποσὸν σχε-
τικῶς ἴσως εὐάριθμος, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιὸν αὐτῆς,
μετὰ τινῶν ἄλλων ἐκλεκτῶν δημοσιευμάτων τοῦ λή-
ξαντος ἔτους, ὄχι εὐκαταφρόνητος.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΓΙΑΤΙ;

Ποῦ ἰδῶ τὴν ἐλαφρότη σου, τὴν τόσο ξακουσμένην,
Ξανθοῦλα μου, ἀπὸ καλαμιά, θὰ πῆ ποῦ εἶσαι
φτειασμένην.

Καὶ πάλι ἀφ' τῆ σκληρότη σου, ὅποιον κι' ἂν τυρ-
ρανίσης

Ἦθ' νὰ πῆ ἀπὸ σίδερο πῶς σ' ἐπλάσεν ἡ φύσις.

Μ' ἂν εἶσαι φῶς μου καλαμιά, γιατί, ῥωτῶ μὲ πόνο,

Ἐγὼ νὰ μὴν εἶμαι φωτιά, γιὰ μὰ στιγμή καὶ μόνο;

Καὶ πάλι ἂν εἶσαι σίδερο, γιατί στὴ δύναμι τῆς

Ἡ φύσις δὲν ἐδιόριζε, νὰ γένω ἐγὼ μαγνίτης;

Circo d' Adria

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάννα μου καὶ τ' ἄσπρο τῆς
τ' ἀχεῖλι

σὺ φύλλο τρεμουλιάζεται, σὰν ψῆρι ποῦ σπαράζει.

Ἡ ἀδερφοῦλά μου «ἔχε γειά» μοῦ λέει μὲ τὸ μαντῆλι,

μὰ τὸ σαλέδει, κ' ἐπειτα στὰ μάτια τῆς τὸ βάζει.

Κι' ὁ ἀδερφός μου ὡς στὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πη-
γαίνει,

μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπό, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια

μὰ νιώθω, σὺ μ' ἀγκάλιασε, πῶς βράζει κι' ἀναδαίνει,

πῶς σπαρταροῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται
κομμάτια.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΚΩΡΩΝ

ΡΩΜΗ

Μετὰ τὰ βιβλία ἦλθεν ἡ σειρά τῶν ἀριστουργη-
μάτων τῆς τέχνης τῆς παλαιᾶς. Οὐδέμια χώρα
κατεῖχε τόσα ὅσα ἡ Ῥώμη. Τὰ καλλιτεχνήματα
ταῦτα εἶχον προσκομισθῆ πανταχόθεν ὅτε ἐκείνη
ἦτο δέσποινά τοῦ κόσμου. Κατὰ τοὺς βαρβα-
ρικούς χρόνους εἶχον ἐπικαλυφθῆ ὑπὸ τῶν ἐρείπιων
τῶν οἰκιῶν ἢ τῶν ναῶν, ὧν αὐτὰ εἶχον ὑπάρξει
τὸ κόσμημα. Ἦρκει νὰ γίνωσιν μικραὶ τινες ἀνα-
ζητήσεις διὰ νὰ ἀνευρεθῶσιν, ἀλλ' ἐπροτίμησαν
τότε οἱ ἀνθρώποι νὰ μὴ τὰ ἀναζητήσωσι παρὰ τότε
μόνον, ὅτε ἤθελον εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τὰ κα-
ταλυθῶσιν. Διὰ τοῦτο μόνον ἀπὸ τοῦ δεκάτου
πέμπτου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἐξήχθησαν ἀπὸ τοῦ βά-
θους τῆς γῆς τὰ ὡραία ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα εἶχον
ἐξαφανισθῆ πρὸ χιλίων περίπου ἔτων. Ὁ Ἰούλιος ὁ
δεύτερος μετεκόμισεν εἰς τὸ παλάτιον τῶν παπῶν τὸν
Ἀπόλλωνα, ὅστις ἐπειτα ἐτοποθετήθη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ
Βελθεδέρε, ἐκεῖ δὲ ἰδρῶθη ἐπειτα καὶ ὁ ἐν ταῖς Θέρμαις
τοῦ Τίτου ἀνευρεθὲς Λαοκόων καὶ μετ' αὐτὸν ἡ Ἀ-
ριάδνη. Οὕτω λοιπὸν ἤρχισαν νὰ σχηματίζονται αἱ
θαυμασταὶ ἐκεῖναι συλλογαὶ τοῦ Βατικανοῦ, τοῦ
Καπιτωλίου, τοῦ Λατερανοῦ, αἵτινες εἶναι ἀνυπέρ-
βλητοι καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Ἐχομεν ἐκεῖ τὴν πα-
λαιὰν τέχνην ὀλόκληρον, ὄχι μόνον τὴν τῆς ἀρχαίας
Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀριστουργήματα ἐκπρο-
σωποῦντα θαυμασίως τὴν τέχνην τὴν ἐλληνικὴν.
Οἱ πλοῦσιοι Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς κυριωτάτην πο-
λυτελείας ἐπίδειξιν τὴν ἀπόκτησιν τῶν πρωτοτύπων
ἔργων ἢ τοῦλάχιστον καλῶν ἀντιτύπων τῶν κυριω-
τάτων ἀριστοτεχνημάτων τῶν ἐνδόξων καλλιτεχνῶν.
Φαίνεται δὲ ὅτι ἤξευρον νὰ κάμνωσι καλὴν ἐλο-
γὴν, διότι ἐντὸς τῶν ἐρείπιων τῶν κατοικιῶν τῶν
ἀνευρεθῆ ὁ Μελέαγρος, ὁ Ἀθηναῖος τοῦ Λυσίππου,
ὁ Σάτυρος τοῦ Πραξιτέλους, ἡ Πολιάς Ἀθηνᾶ, ἡ
Κνιδία Ἀφροδίτη, ὁ Μένανδρος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ

ὁ θνήσκων Γαλάτης τοῦ Περγαμηνοῦ ἐργαστηρίου.
Εἰς τὸν ζῆλον τῶν φιλοκάλων ἐκείνων ἀνδρῶν χρεω-
στοῦμεν τὸ ὅτι σήμερον ἐπισκεπτόμενοι τὰ μουσεῖα
τῆς Ῥώμης λαμβάνομεν τόσον λαμπρὰν ἔννοιαν τῆς
τέχνης τῶν Ἑλλήνων. Διότι ἔχει ἡ ἀπαράβλητος
αὕτη πόλις καὶ τοῦτο τὸ προτέρημα, νὰ παρέχῃ
δηλαδὴ εἰς τοὺς εἰς αὐτὴν πορευομένους πολλῶ
πλείονα τῶν ὄσων προσεδόκων νὰ ἰδῶσιν, ὅπερ δὲν
συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς περιηγητάς.

Τὰ παλαιὰ ἀριστουργήματα ἐπέπνευσαν καὶ ἄλλα
νεώτερα, διὰ τοῦτο δὲ ἐκεῖνα μὲς εἶναι ἔτι πολυ-
τιμότερα. Ἐχρησίμευσαν δηλαδὴ ὡς ὑποδείγματα
εἰς τοὺς τεχνίτας τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐν Ῥώμῃ
ἡ ἀκμὴ καὶ λαμπρότης τῆς Ἀναγεννήσεως συγ-
κεντροῦται εἰς τρία ὀνόματα, τὰ μέγιστα τῆς με-
γάλης ταύτης ἐποχῆς· τὸν Βραμάντην, τὸν Μι-
χαὴλ Ἀγγελὸν καὶ τὸν Ραφαήλ. Οὐδεὶς ἐκ τῶν
τριῶν τούτων ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, ἀλλὰ
καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιόδῳ τῆς ἱστορίας παρήγαγεν
αὐτὴ ἡ Ῥώμη πολλοὺς ἐξόχους ἀνδρας. Ὅσοι τὴν
ἐλάμπρυναν εἴτε ἐν τοῖς γράμμασιν εἴτε ἐν τῇ τέ-
χνῃ, προήρχοντο ἐκ τῶν ἄλλων τῆς Ἰταλίας με-
ρῶν, ἡ δὲ Ῥώμη τοὺς εἵλωσε μόνον πρὸς ἑαυτὴν
καὶ ὠφελήθη ἐκ τῆς μεγαλοφυίας τῶν, ἀλλὰ καὶ
ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν σφραγίδά τῆς. Διὰ τῶν
τριῶν τούτων ἀνδρῶν ἡ Ῥώμη ἀνεκαινίσθη διὰ τρίτην
φορὰν. Ἀν ἠθέλωμεν λεπτομερῶς νὰ μελετήσωμεν τὰ
ἔργα τῶν καὶ νὰ ἰδῶμεν πάντα τὰ μνημεῖα, τὰ
ὁποῖα ἐκτίσαν ἢ ἐκόσμησαν, θὰ ἀπέβαινε πολὺ μα-
κρὸς ὁ περίπατός μας, διότι πολλὰ παρήγαγον.
Ἐπειδὴ δὲ φοβοῦμαι μήπως ἐκούρασαν τὸν ἀνα-
γνώστην οἱ πολλοὶ δρόμοι, οὗς μετ' ἐμοῦ ἔκαμε, θὰ
περιορισθῶ εἰς τὸ νὰ ὑποδείξω δι' ἕναστον ἐξ αὐτῶν
ὅ,τι νομίζω τὸ κάλλιστον ἔργον του, ὅ,τι δύναται
νὰ δώσῃ τὴν τελειοτάτην ἔννοιαν τοῦ καλλιτεχνι-
κοῦ τοῦ πνεύματος. Ἀν θέλωμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν
τὸν Βραμάντην, πρέπει νὰ ἰδῶμεν τὸ παλάτιον τῆς
Καγκελλαρίας, τὸ κάλλιστον ἀναντιρρήτως τῆς
Ῥώμης. Ὁ Ραφαήλ εὐρίσκεται ὀλόκληρος ἐν τῷ
Βατικανῷ. Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος ἐν τῇ Σιξτίνῃ
καπέλλῃ. Πρὸ πάντων ὁμοῦς πρέπει νὰ ἐπισκερθῶ-
μεν τὸν Ἅγιον Πέτρον, ὅστις ἐν Ῥώμῃ συνοψίζει
τὴν Ἀναγέννησιν. Ἦκουσα πολλάκις νὰ λέγωσιν
ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος δὲν κάμνει τὴν δέουσαν ἐντύ-
πωσιν εἰμὴ ἀφ' οὗ τις τὸν ἰδῇ ἐπὶ μακρὸν καὶ ὅτι
ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβῃ
τις οὔτε τὸ κάλλος οὔτε τὸ μεγαλεῖόν του. Ἐγὼ
δὲ ὁμολογῶ μὲν ὅτι οὐδέποτε εἰσῆλθον εἰς τὸν Ἅγιον
Πέτρον χωρὶς νὰ συγκινηθῶ, ἀλλὰ λέγω ὅτι ἡ
πρῶτη μάστις ἐπίσκεψις ἀρῆκεν εἰς ἐμὲ ζωηροτέ-
ραν ἀνάμνησιν, διότι εἶδον κατὰ πρῶτον τὸ σύνολον
αὐτοῦ καὶ ἀκριβῶς τὸ σύνολον τοῦ Ἁγίου Πέτρου
εἶναι θαῦμα ἐξαισίον. Πρέπει τις ἐκ τοῦ πλησίον
καὶ λεπτομερῶς νὰ παρατηρήσῃ τὰ πράγματα διὰ
νὰ ἀντιληφθῆ καὶ νὰ διακρίνῃ τὰ μέτρια, τὰ τα-
πεινότερα, τὰ καλλισθητικὰ σφάλματα, ἀλλ' ὅταν
δι' ἐνός βλέμματος περιλάβῃ τὸ σύνολον, αἱ ἀτέ-
λειαι τῶν μερῶν ἐξαφανίζονται, τὸ δὲ ὅλον συγγέ-
ται καὶ συναρμονιοῦται. Ἀντιθέτως λοιπὸν πρὸς τὰ
συνήθως λεγόμενα ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ἀμέσως συλ-

λαμβάνει τις ζωηρότατον τὸ συναίσθημα τῆς ἀμετρίας τοῦ οἰκοδομήματος, ἀλλὰ τὰ μέρη τὸσση ἔχουσι πρὸς ἀλλήλα ἀναλογία, ὥστε ἡ ἀμετρία ἐκείνη φαίνεται φυσικὴ καὶ δὲν ἐκπληττει. Ἐλέγθη

Ο ΠΑΠΑΣ ΛΕΩΝ Ο ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ὅτι τοῦτο εἶναι ἀρχιτεκτονικὸν σφάλμα τοῦ οἰκοδομήματος, ἐγὼ νομίζω ὅτι τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι μέγιστον τῆς τέχνης κατόρθωμα. Ἐπίσης ἐλέγθη ὅτι δὲν εἶναι πολὺ θρησκευτικὸς ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ὁ Ἅγιος Πέτρος δὲν εἶναι ἐξ ἅπαντος ἐκ τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων προσευκτηρίων, τὰ ὁποῖα ἐπίτηδες γίνονται διὰ τὴν ἀπομόνωσιν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς κατανύξεως, εἶναι κατασκευάσμα δόξης καὶ θριάμβου. Ἡ θρησκεία, ἥτις ἀνήγειρεν εἰς ἑαυτὴν τὸν πολυτελεῆ τοῦτον ναόν, τὸν ἐποπεθέτησεν ἐπίτηδες πλησίον εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς κοιτίδα, διὰ νὰ δύναται πᾶς τις εὐχερῶς νὰ ἀναμετρῇ τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔκαμε. Τὸν ἐπλήρωσε πασῶν τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος αὐτῆς, μετὰ εὐαρεσκείας ἀνέπτυξεν ἐκεῖ καὶ ἐπέδειξεν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ὑπερήφανον αὐτὴν τὴν ἰδίαν, συνεκάλεσε πάσας τὰς τέχνας διὰ νὰ ὑμνήσωσι τὴν νίκην τῆς. Διὰ πάντα χριστιανὸν ἔχοντα τὴν πίστιν ὅτι τὸ δόγμα του εἶναι προωρισμένον νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ θέλημα εἶναι μέγα.

Ὅταν κατὰ τὰ ἰωδιλαία ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνεκάλουν εἰς τὴν Ῥώμην πᾶσαν τὴν χριστιανιστὴν, ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἔγινε χιλιάδας ἀνθρώπων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς λαμπρόδος τῶν μαρμάρων καὶ τῆς μαρμαρυγῆς τῶν μωσαϊκῶν, μεταξύ τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἁγίων καὶ τῶν τάρων τῶν παπῶν, ἠγείρετο ὁ Ἄκρος Ἄρχιερεὺς διὰ νὰ εὐλογήσῃ τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα τὸν προσεκύουν, φαντάζομαι ὅτι πολλοὶ θὰ ἐπίστευον ὅτι παρίστανται εἰς τὰς σκηνὰς ἐκεῖνας τῆς ἐπου-

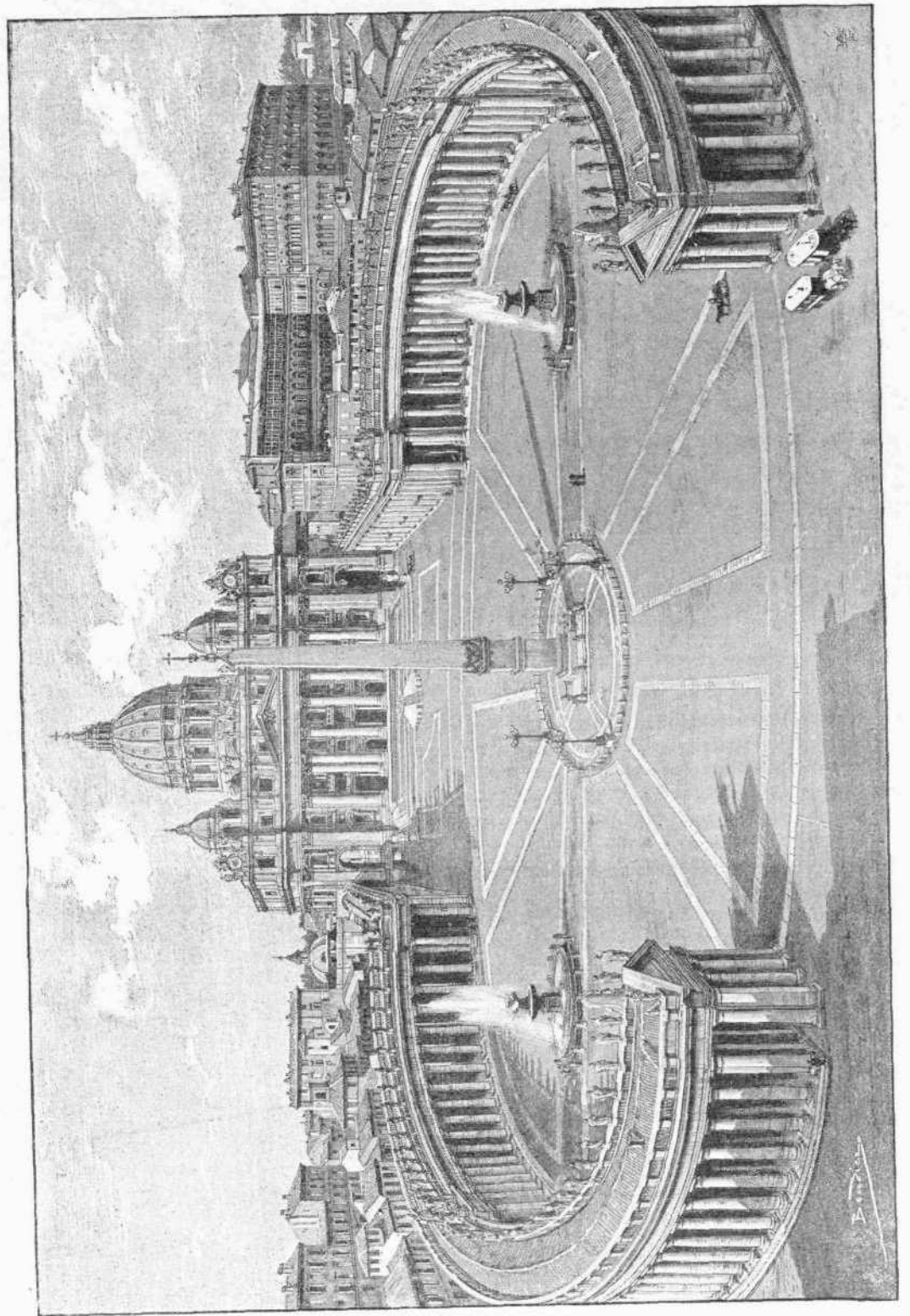
ρανίου Ἱερουσαλήμ, ἃς προανήγγειλαν τὰ ἱερὰ Βιβλία, προσμένουσι δὲ αἱ εὐσεβεῖς καὶ πάσχουσαι ψυχαί, καθ' ἃς πάντες οἱ πιστοί, ὅσοι ἐδοκιμάσθησαν ἐν τῇ ζωῇ, διεσκαδασμένοι καθ' ὅλον τὸν κόσμον, θὰ συνενωθῶσιν ἐν τῇ χαρᾷ καὶ τῷ θριάμβῳ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας. Καὶ μήπως τοῦτο δὲν εἶναι μία ἀκόμη μορφή τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος;

Ἦθελον νὰ σταματήσω ἐδῶ. Ἐφθάσαμεν εἰς τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος. Εἶναι ἡ στιγμή, καθ' ἣν αἶφνης ἡ λαμπρότης τῆς Ἀναγεννήσεως ὠχρῆθ. Ὁ Βραμάντης καὶ ὁ Ῥαφαὴλ ἀπέθανον, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος θὰ ἀποθάνῃ καὶ αὐτός. Ὁ Ἄγιος Πέτρος περατοῦται ὡπωςδῆποτε ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν μετρίων τεχνιτῶν, οἵτινες ἐνίοτε ἀλλοιοῦσι τὰ σχέδια τῶν μεγάλων προκατόχων των. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἐφιλοτέχνησε τὸν Μωϋσῆν καὶ ἐξωγράφισεν ὁ Ῥαφαὴλ τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ ἤδη ἤρχισεν ἡ παρακμὴ, ἀλλ' εἶναι παρακμὴ, ἥτις καὶ πνεῦμα ἔχει καὶ δραστηριότητα. Ἐργάζονται ἀκόμη πολὺ, ἂν καὶ ὄχι τόσον καλῶς. Οἱ πάπαι καὶ οἱ καρδινάλιοι ἔχουσι ἀκόμη τὴν ἀγάπην ἐκείνην πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἣν ἐκληρονόμησαν παρὰ τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Φιλοδοξοῦσι νὰ κτιζῶσιν ἢ νὰ κοσμῶσιν ἐκκλησίας, ὡς οἱ μεγιστάνες τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ Τραϊανοῦ ἐφιλοδοξοῦν νὰ κτιζῶσιν οἰκοδομήματα δημόσια. Κατὰ φυσικὸν λόγον αἱ ἐκκλησίαι αὗται εἶχον τὸν ἀρχιτεκτονικὸν ῥυθμὸν τοῦ συρμοῦ, ὁ δὲ ῥυθμὸς αὗτος δὲν εἶναι καλός. Ὁ Gesù τοῦ Βινιόλη γίνε-ται εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ὑπόδειγμα πάντων τῶν ἀρχιτεκτόνων. Ἀποφεύγουσι τὰ ἀπλᾶ διαγράμματα καὶ τὴν εὐθείαν γραμμὴν, ἐπιζητοῦσι τὸ γραφικόν, τὸ λαμπρόν, τὸ τεχνότροπον καὶ μεγαλότεχρον, φορτώνουσι τὰ κοσμήματα καὶ προσπαθοῦσι νὰ παρα-

Ο ΜΩΨΗΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΥ

γάγωσιν ἀλλοκότους ἐντυπώσεις. Ὁ δὲ τύπος τῆς ἀλλοκότου ταύτης περισσοτεχνίας ἀνευρίσκειται μάλιστα ἐν τῇ λεγομένῃ Κρήνῃ τοῦ Τρέβη, ἥτις ἔχει ἀληθῶς θεατρικὴν τὴν διακόσμωσιν. Καὶ ὅμως τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καλλιτεχνικὰ μηχανήματα ἔχουσι

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

καὶ τὰ καλὰ των. Βλέπει τις ἐκεῖ εὐφροίαν, παραγωγικὴν ἐπίνοιαν καὶ πολλὴν εὐχέρειαν ἐκτελέσεως. Ταῦτα πάντα παράγουσι σκηνογραφικὴν τινὰ ἐντύπωσιν, ἣτις ἐξηγεῖ διατὶ ἤρεσκον τόσον πολὺ εἰς τὴν ἐποχὴν των. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τὰ καταδικάζῃ τις συλλήβδην, ὅπως συνήθως κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν θέλουσιν οὔτε ἐπιμελῶς νὰ τὰ ἰδῶσιν οὔτε νὰ τὰ ἐξετάσωσιν. Ἡ Ρώμη εἶναι πλήρης μνημείων τῆς τοιαύτης τέχνης, ἀν δὲ τις ἐκ τῶν προτέρων ἀποφασίσῃ νὰ μὴ τὰ ἰδῇ, θὰ χάσῃ πολλὴν καλλιτεχνικὴν τέρψιν. Πρέπει τούναντίον νὰ καταβάλωμεν τινὰ προσπάθειαν ὅπως τὰ ἐννοήσωμεν καὶ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ κατορθωθῇ τοῦτο. Ὡς πρὸς τὴν τέχνην ἡ Ρώμη μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα ἀνεκτικοί. Ἐν πόλει, ἣτις περιλαμβάνει μνημεῖα ὅχι μιᾶς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ δύο ἢ τριῶν ἀρχαιότητων καὶ ὅπου τὰ μνημεῖα εἶναι τόσον ἀπ' ἀλλήλων διάφορα, ἀν καὶ πάντα ἀξιοθαύμαστα, πρέπει καὶ τὸ πνεῦμα νὰ ἔχῃ τις ἀπροκατάληπτον καὶ τὴν καλαισθησίαν εὐρείαν. Ἐπειτα πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἀκόμη ὅτι ἡ τέχνη αὕτη τῆς παρακμῆς ἔχει καὶ ἱστορικὴν σημασίαν διότι ἐκπροσωπεῖ δύο αἰῶνων βωμαικῶν βίον, τὸν ὅποιον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναίρεσωμεν καὶ ὅστις μᾶς εἰσάγει εἰς μίαν κοινωνίαν λίαν κομψὴν καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπιπέσεις ἀξίαν νὰ τὴν γνωρίσωμεν.

Ἴδου λοιπὸν τί προτείνω νὰ γίνῃ διὰ νὰ δυναθῶμεν νὰ εὐρωμέν τινὰ εὐχαρίστησιν ἐν τῇ θῆξ των διαστρόφων ἀγαλμάτων τοῦ Βερνίνη καὶ νὰ υπομείνωμεν τὰς ἀλλοκότους προσόψεις τοῦ Βορρομίνη, ἔστω καὶ ἀπ' οὐ ἐθαυμάσωμεν τὰ ἀριστοτεχνήματα τῆς Ἀρχαιότητος καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως. Νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν κοινωνίαν, δι' ἣν τὰ μνημεῖα ταῦτα κατεσκευάσθησαν. Οἱ τεχνῖται ἐκεῖνοι εἰργάσθησαν διὰ τὴν ἐποχὴν των, ἡ ἐποχὴ των θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ τοὺς ἐννοήσωμεν. Ἐχομεν δὲ ἀκριβῶς, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐποχὴν ταύτην, τοῦλάχιστον περὶ τὰ τέλη της, ἐν ὠραιότατον βιβλίον, τὸ λεπτότατον, καθαπτικώτατον καὶ ἀληθέστατον ἐξ ὅσων ἡ Ρώμη ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὴν τὰς Ἐπιστολάς τοῦ προέδρου de Brosse.

Ὁ de Brosse ἦτο δικαστικὸς ἀνὴρ πολυμαθέστατος, λίαν ἐντριβῆς περὶ τὴν λατινικὴν ἀρχαιότητα, διὰ τοῦτο δὲ ἀνῆκε καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ πλὴν τούτων ἦτο καὶ εὐφυέστατος καὶ ἠγάπα μετὰ πάθους τὴν καλλιτεχνίαν, ἣς ἦτο ἀριστος γνώστης. Ἐχων λοιπὸν τοιαύτην καλαισθησίαν καὶ τόσας γνώσεις ἐταξείδευσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐγοητεύθη ὑπ' αὐτῆς. Ἐν Ἰταλίᾳ διέτριψε περὶ τὸ ἐν ἔτος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀποκομίζων ἐκ τοῦ ταξιδίου του ζωερὸν θαυμασμὸν ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ θαυμασμὸν εἰλικρινῆ καὶ ἀπῆλλαγμένον πάσης προκαταλήψεως. Σήμερον, ὅτε τόσαι περιγραφαὶ τῆς Ἰταλίας ἔχουσι δημοσιευθῆ, τὴν γνωρίζεις τις πρὶν ἢ τὴν ἰδῆ καὶ ὑψίσταται ἀκουσίως τὴν ἐπίδρασιν ἐκείνων, ὅσοι τὴν εἶδον πρότερον καὶ τὴν περιέγραψαν. Ἐν τῷ ἐθνουσιασμῷ, ὃν ὑπὲρ αὐτῆς αἰσθάνεται, ὑπάρχει πάντοτε μέγα μέρος ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἢ τὴν μίμησιν. Κατὰ τοὺς χρό-

νους ὅμως τοῦ de Brosse, ὅτε ἦσαν σπανιώτερα τὰ ταξείδια, ἠδυνήθη ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος νὰ ἀφιερῶθῃ μᾶλλον εἰς τὰ ἰδικὰ του συναίσθηματα, αἱ δὲ ἐντυπώσεις του εἶναι ὅπως προσωπικαὶ καὶ ἀνεπίδραστοι. Δὲν μᾶς διηγείται παρὰ ὅ,τι αὐτὸς ἠσθάνθη καὶ ὅπως τὸ ἠσθάνθη, ἢ δὲ ἀρετὴ αὕτη κατήντησε τόσον σπανία παρὰ τοῖς περιηγηταῖς των καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὥστε εὐχαριστούμεθα πολὺ ἀνευρίσκοντες αὐτὴν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ de Brosse. Ὁ κυριώτατος ὅμως λόγος δι' ὃν μᾶς τέρπει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον, εἶναι ὅτι μᾶς περιγράφει μίαν κοινωνίαν πολὺ περιέργον καὶ ἡ ὅποια δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἡ Ἰταλία τὴν ὅποιαν εἶδε καὶ εἶδε μάλιστα τόσον καλῶς, οὐδαμῶς ὀμοιάζει πρὸς τὴν Ἰταλίαν τὴν ὅποιαν ἡμεῖς τῶρα βλέπομεν. Εἶναι ἡ Ἰταλία τοῦ δεκάτου ἐβδόμου καὶ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, μᾶς δεικνύει δὲ κατὰ τρόπον τῷ ὄντι ἐκπληκτικὸν πῶς ἡ Ἰταλία ἐκείνη ἐξῆσεν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρι τῆς γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1740 τὴν ἐπεσκέφθη, δὲν εἶχε πλέον οὔτε μεγάλους συγγραφεῖς οὔτε μεγάλους καλλιτέχνας, πᾶσαι δὲ αἱ τέχναι, πλὴν τῆς μουσικῆς, εὐρίσκοντο εἰς πλήρη παρακμὴν, χωρὶς οἱ Ἰταλοὶ νὰ μεριμνῶσι πολὺ διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἡ Ἰταλία ἀνεπαύετο ἐν ἰλαρῷ ἀπραξίᾳ ἀπὸ τῆς μακρᾶς αὐτῆς παραγωγικῆς ἐργασίας, ἀπὸ τῆς πυρετώδους ἐκείνης καὶ ἀδικόπου ἐνεργείας καὶ ἐξευρέσεως, ἣτις τὴν κατεπόνησε ἀπὸ τοῦ Δάντου μέχρι τοῦ Γιόττου. Αἱ φροντίδες τοῦ βίου τοῦ πολιτικοῦ δὲν εἶχον ἀκόμη ἀρῶνισθῆ παρ' αὐτῆ οὐδ' ἐραντάζετο ἀκόμη νὰ ἀπειρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἢ νὰ ὀνειροπολήσῃ τὴν ἐνότητά της. Ἐστέρησε τὰ παρόντα, ἦτο ἐντυγχῆ ζωσά μόνον, παρεδίδοτο δὲ μετὰ χαρᾶς εἰς τὰς τέρψεις τοῦ βίου καὶ τὴν ἀφροντισίαν. Οἱ ἡγεμονίσκοι μεταξὺ τῶν ὀποιῶν ἦτο πολιτικῶς διαμεμοιρασμένη κατεστρέφοντο δαπανῶντες ἀφειδῶς εἰς συντήρησιν πολυτελῶν αὐλῶν, αἱ δὲ ὑψίσταται ἀκόμη δημοκρατία οὐδεμίαν ἄλλην πολιτικὴν ἀσχολίαν εἶχον ἢ νὰ ἐπινοῶσι νέας ἐκάστοτε διασκευάσεις. Τοιαύτην εἶδε τὴν Ἰταλίαν καὶ τοιαύτην περιέγραψεν αὐτὴν ὁ de Brosse, ὁ δὲ Στένδαλ, ὅστις τόσον καλῶς τὴν ἐγνώριζεν, ὁμολογεῖ περὶ αὐτοῦ ὅτι «οὐδεὶς ξένος εἶδεν οὐδὲ ἔκρινε τὴν Ἰταλίαν κάλλιον τοῦ de Brosse οὔτε πρὸ αὐτοῦ οὔτε μετ' αὐτόν». Τὴν ἀντέγραψε δὲ ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ, τὴν θέτει ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μας μετὰ τὰ παράξενά της ἦθη καὶ τὰς παραδόξους ἀντιθέσεις της, τοὺς ἀββάδες της μετὰ τὰ κόκκινα τακούνια «οἵτινες ἐν δημοσίῳ θεάματι καὶ ἐνώπιον τεσσάρων χιλιάδων ἀνθρώπων ἀφίνοσι νὰ τοὺς κτυπῶσιν εἰς τὴν γῆν μετὰ τὸ βίβδιον περιδῶνται ἐταίριαι», τὰς καλογραίας της αἱ ὅποιαι μαχαίρωνονται χάριν ἐνὸς ἐρωμένου, τὰς ἐντίμους κυρίας της τὰς ὅποιαις παρακολουθεῖ πάντοτε ὁ τακτικὸς συνοδὸς των «ἀπὸ τόσον πλησίον, ὥστε οὐδὲ κλωστή δύναται νὰ χωρήσῃ ἀναμεταξύ των», τοὺς ἄρχοντάς της «τοὺς τεθαμμένους ἐντὸς μιᾶς φερόμενης ὑπερβαίνουσας πᾶν μέτρον καὶ πᾶσαν πιθανότητα», τοὺς ἀξιομακτικούς της τοὺς τόσον καλοενδεδυμένους καὶ τόσον κομψοὺς αἰ-

Ἡ ΖΩΗ ΕΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ὅποιοι ὅμως δὲν εἶδον ἄλλα πῦρὰ παρὰ τὰ τοῦ Ἀργίου Ἰωάννου», τὰ θεάτρα της, ὅπου βλέπει τις περισσοτέρους καλογήρους παρὰ εἰς τὰς λιτανείας καὶ ὅπου, κατὰ τὰ διαλείμματα, αἱ μεγάλα κυρία περιφέρουσι δίσκον διὰ τὸ ἔλαιον τῆς ἐνοριακῆς των ἐκκλησίας, τὰ μοναστήριά της «ὅπου αἱ καλογραῖαι κάμνουσι τρόπον, ὥστε νὰ διακρίνηται ἡ εὐμορφία των, δι' ἐνὸς μικροῦ καὶ κομψοῦ κεφαλοδέσμου, ἐνὸς καλῶς ἐφηρμοσμένου φορέματος ἀφίνοντος τὸν λαιμὸν καὶ τοὺς ὄμους γυμνοῦς, ἀπαράλλακτα ὅπως κάμνουσιν αἱ ἡθοποιοὶ εἰς τὸ θεάτρον». Ἀλλαχοῦ μᾶς περιγράφει τὴν παπικὴν Ρώμην κατὰ τὰς ταραχὰς καὶ τὰς ραδιουργίας τῆς ἐκλογῆς ἐνὸς Πάπα ἢ τὴν Νεάπολιν μετὰ τοὺς Ἀσζαριέλλους της «τὸν ἀπαισιώτατον συρφετόν, τὴν ἀηδεστάτην φώραν, ἣτις ἔχει ποτὲ ἐρπύση ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς» ἢ τὴν Βενετίαν καὶ τὰς παραφροσύνας τῶν ἀπόκρειν της αἱ ὅποιαι διαρκουσί ἐπὶ ἐξ μῆνας «καὶ καθ' ἃς δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐξερχόμενος ἀνευ προσώπου, οὔτε τοῦ Πάπα ὁ νουήσιος οὔτε ὁ φύλαξ τῶν Καπουκίνων». Ὅλος ὁ παράξενος ἐκεῖνος κόσμος, ὅταν ἀναγινώσκωμεν τὰς ἐπιστολάς τοῦ προέδρου de Brosse, παρέργεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ὡς μία παράκοπος ὄπτασια. Διὰ νὰ τὸν ἀντιληφθῶμεν καὶ νὰ τὸν καταλάβωμεν κάλλιον, ἄς τὸν τοποθετήσωμεν ἐντὸς τῶν παλατίων ἐκείνων, περὶ ὧν ἐλέγομεν, ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν, πλησίον εἰς τὰς κρήνας ἐκείνας, ἀναμέσον τῶν ἀγαλμάτων, ἄς ἴδρυσαν οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ ὄπαδοι τοῦ Βερνίνη. Ἐκεῖνο τὸ περίεσπον ἀρμολεῖ εἰς αὐτόν ἐκεῖ καὶ αὐτὸς θὰ μᾶς ραῖ τὴν ζωντανώτερον καὶ εἰς τὰ νεκρὰ ἐκεῖνα καὶ ἀπῆραξιωμένου πλέον συρμῶ μνημεῖα θὰ δώσῃ ὀλίγην ζωὴν.

Τὰ πάντα ἠλλαξάν σήμερον, ἡ δὲ Ρώμη εἶναι καὶ πάλιν ἐν τῷ ἀνακαινίσειθαι — ἀν διὰ τὸ καλὸν της καὶ πρὸς δόξαν της, βραδύτερον θὰ γνωσθῇ. — Ὅπωςδὴποτε τῶρα ἐρρίφθη εἰς τὸν θορυβῶδη βίον τῆς πολιτικῆς. Ἡ πόλις τῶν Καισάρων καὶ τῶν Παπῶν ἐγένεν ἡ πρωτεύουσα ἐνὸς μεγάλου νεωτέρου Κράτους. Πρέπει νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπειάς. Διὰ νὰ προσαρμώσῃ δὲ αὐτὴν πρὸς τὴν νέαν της κατάστασιν, κατεδαφίζουσι τὰς παλαιὰς συνοικίας, ἀνοίγουσιν ὁδοὺς, κτίζουσιν οἰκίας μεγάλας, ἀλλ' ἀτέχνους. Ἀπὸ τοῦδε εἶναι δύσκολον νὰ εὕρῃ τις πλέον ἐν Ρώμῃ τὴν ἡσυχίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀπομόνωσιν, ὅπερ ἀπετέλει ἄλλοτε τὴν κυριωτάτην τέρψιν τῆς ἐκεῖ διατριβῆς. Ὁσημέραι ἡ πόλις ἀποβάλλει τὴν ἰδιορρυθμίαν της καὶ βέβαιον εἶναι ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ τὸ κακὸν θὰ χειροτερεύσῃ. Ὅσοι θέλουσιν ἀκόμη νὰ ἀναπνεύσωσι τὸ ἄρωμα τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ ἰδῶσι τὴν Ρώμην πρὶν ἢ γίνῃ ὀριστικῶς μία μεγάλη πόλις ὁμοία πρὸς πάσας τὰς ἄλλας, πρέπει νὰ σπεύσωσιν. Σ. Κ. Σ.

G. Boissier

Πονηραὶ ἐπῆλθον ἡμέραι. Ὅλοι αἱ μουσικαὶ τοῦ Κράτους διαλύονται χάριν οἰκονομίας. Τὸ κακὸν αἰσθητότερον ἀποβαίνει εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν νομῶν ὅσαι ἐναννουρίζοντο δις ἢ τρίς τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ τῶν ἡχῶν τῶν βρειχαλκίνων ὀργάνων τῆς μουσικῆς τοῦ συντάγματος. Ὅσοι δὲν ἐξῆσαν εἰς ἐπαρχίαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν τὸ προσγινόμενον ἀδίκημα ὑπὸ τῆς ἀπηνόου οικονομικῆς ἀνάγκης τοῦ ἔθνους. Ἀτυχεῖς ἐπαρχιωταί, δι' ἡμᾶς πλέον ἀπέπητῃ πᾶσα καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσις, πᾶσα εὐφρόσυνος κοινωνικὴ συγκέντρωσις, ἐξ ἧς τόσην ἀνακούρσιον ἠρύετο ἡ βκνηρὰ καὶ μονότονος ἐπαρχιακὴ ζωὴ μας. Πίστην ἱστορίαν ἀνελέξεως κατέχει ἡ κλασικὴ μουσικὴ τοῦ Συντάγματος μας, πόσας ἀναμνήσεις διεγείρει! Τί ὑπεφέραμεν ἕως οὔτου νὰ τὴν ἰδῶμεν μεταξὺ μας, ἐμπεδουμένην βαθμῆδον καὶ καθισταμένην ἐπὶ τέλους ἀναπόφευκτον ἀνάγκην αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς μας, καὶ σήμερον τὸ ἰδανικὸν μας αὐτό, οὔτως εἰπεῖν, δι' ὃ ἀνευ ὑπερβολῆς ἀπεδεχόμεθα τὴν ζωὴν καὶ τοὺς ἀγῶνάς της, ἐπιεικέστερον, ἀνεκτικώτερον. Πρὸ τοῦ ἀναποφεύκτου αὐτοῦ ἀδικήματος, πρὸ τῆς πικρᾶς αὐτῆς δυστυχίας, ἔλθετε λοιπὸν μετ' ἐμοῦ, φίλοι συνεπαρχιωταί, ἵνα δι' ἐνὸς ἐπιβαλλομένου μνημοσύου ἐνώσωμεν τὰς δεξιὰς μας ὑπὲρ τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως τῶν γλυκυτάτων ἀναμνήσεων τῆς μουσικῆς τοῦ Συντάγματος μας. Ὅθ εἶνε ἡ μόνη παρηγορία, ἡ δυναμένη νὰ ἐπιχύσῃ ὀλίγον βάλσαμον ἐπὶ τῆς μεγάλης θλίψεως ὄλων μας.

Τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ πατέρες μας οὐδεμίαν ἠσθάνοντο ἀνάγκην μουσικῆς ἀπολαύσεως, ἢ ἀποστερούμενοι νῦν ἡμεῖς ἐπιστελλόμενοι εἰς τὰς στήλας τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων συγκινητικὰς ἀναποκρίσεις, ἐμολύμων διαμαρτυρόμενοι, ὅτι γινόμεθα θύματα τυραννικῶν νομοσχεδίων, ψηφισμένων ὑπ' ἀνθρώπων οὐδεμίαν ἰδέαν ἐχόντων περὶ μουσικῆς, ὡς μόνου μέσου ἐξευγενίσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς; Καὶ ὅμως αὐτὸ τοῦλάχιστον διδάσκει ἡ ἱστορία. Πρὸ εἰκοσιπέντε ἀκόμη ἐτῶν τὸ ὀλιγώτερον, ὑπῆρξαν ἄνθρωποι παρ' ἡμῶν, οἵτινες εἰς τὸ πρῶτον ἀνάκρουσμα τῆς πρωτοφανοῦς τότε μουσικῆς, ἔστρεψαν τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν ὄφρανον, ἀπορήσαντες πῶς ἐνῶ οὗτος ἐξηπλοῦτο διαχυγῆς καὶ γλυκυτάτος, ἐμπούμπουινεν, καὶ οἵτινες ἐννοήσαντες ἐπὶ τέλους πόθεν προήρχοντο αἱ ἀκατάληπτοι αὐταὶ βρονταί, ἐξῆπλωσαν ἡρέμα τὰς καρπῶτας καὶ τὰ χράμια των πέρις τῶν ἀνακρουόντων μουσικῶν, ἐκάθισαν ἐπ' αὐτῶν οἰκογενειακῶς διπλοπόδι, ἀφελέντες εἰς πλήρη προσοχὴν καὶ ἀφροσίαν κατὰ τὴν πρώτην μουσικὴν των ἀπόλαυσιν. Καὶ ὑπῆρξαν ἀκόμη ἄνθρωποι, ἐξ ἡμῶν τῶν τοσούτων καταπληκτικῶς ἐχόντων ἀνεπτυγμένων τὸ αἰσθημα τῆς μουσικῆς, οἵτινες, ὅταν εἶδον ἀποδιδοθέντας εἰς τὴν γῆν των ἐκ τινος προσωρμισμένου ἀγγλικοῦ σκιάφους, ὀμίλους ἐρυθροφύρων Ἀγγλων μετὰ τὰ βρειχαλκίνα ὄργανα ὑπὸ μᾶλης, καὶ τὰ σιδηρὰ ἀναλόγια ἀνά χεῖρας, ἐραντάσθησαν ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐφήρμοζεν ἐμπράκτως τὰς περὶ κατοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους ἰδέας καὶ ἀξιωματικῆς της, ἐλαβόντες ἀπλοῦστατα ὡς πολεμικὰς συσκευὰς τὰ μουσικὰ ὄργανα! Καὶ δὲν εἶνε μακρὰν προσετι ὁ χρόνος, καθ' ὃν τὸ ὠραῖον φύλλον μας, ἀν ἤθελε νὰ παρευρεθῇ εἰς τὰς τακτικὰς ἀνακρούσεις τῆς

μουσικής του Συντάγματος, έπρεπε ν' αφηρήσει τας ήκονισμένας γλώσσας βλοκλήρου προληπτικής κοινωνίας.

Δέν θέλω νά είπω ότι τά ανέκδοτά μου ταύτα άπορρέουν έξ άλλων τών έπαρχιακών πόλεων, αλλά κατά τού μάλλον ή ήττον προέρχονται έκ των περιστερών, άλλως δέ ουδέμیان μομφήν άποδίδουσιν εις ήμάς, τούς σημερινούς έπαρχιώτας, άφού τσαούτην έπίδοσιν έχομεν δείξει πρός τήν μουσικήν. Τούλάχιστον τουτο, θά έπράττε σφάλμα άσύγνωστον, όστις ήθελε μιάς τού άμφοσθητήσθ, προσκρούον πρός αύτήν τήν πραγματικότητα. Τις, παρευρεθείς πού έστω και εις μίαν των κατά Πέμπτην και Κυριακήν συγκεντρώσεων μας πέριξ τής άνακρουούσης μουσικής του Συντάγματος μας, είτε έν μέσω μικρής χαλικοστρώτου πλατείας πλαισιωμένης υπό έλίγων καχεκτικών δενδρυλλίων, ή εις τήν παραθαλασσίαν, εκεί όπου σκορπούν τούς άφρούς των τά κύματα, και άνοίγουν τά πτερά των οίλευκοί γλάροι της θαλάσσης, δέν αισθάνεται τώρα άλλη ή σπαργάνη διά τήν σκληράν στέρησιν μας; Η περιεκτική εκείνη εικών των ήθών, τής ζωής, των τρόπων μας, θ' άποσθεσθή πλέον έκ του μέρους εκείνου. Θά λείψουν αι γλυκαί έκείναι προσδοκίαι, πώς νά έμφανισθή έκαστος έξ ήμών άναμέσον των συμπολιτών του μέ τού κομψότερον ένδυμα, μέ τόν πλέον έπιτηδευσμένον τρόπον. Τού μικρόν έκείνο καρενάιον, τού όποιον εζήπλου κατά τά άλησμόνητα άπογεύματα τούς πολυαριθμούς ξυλίνους πάγκους του, και τάς πολυαριθμότερας καρέκλας του, προσελκύν εκεί τήν ζωήν και τόν θόρυβον, θ' άπομείνη έρημητικώς κλεισμένον εις τού μέλλον, και τά κίσκια, και αι εζέδραϊ, θά έγκαταλείφθουν εις τήν τύχη των. Ούτε παρελάσεις έπιδεικτικαι πλέον άπό τούς άνωτέρους υπαλληλους της πόλεως, άπό τόν νομάρχην και τούς γραμματείς του, άπό τούς δικαστάς, τούς εισαγγελείς, τούς δικηγόρους τούς πολυαριθμούς και τούς πολυασχόλους, άπό τούς άκτρούς τούς σοβάρους και τούς πολυσόρους, άπό τούς σκυρτούς δασκάλους, και τούς σκεπτικούς καθηγητάς, άπό τούς πυκνούς όμίλους μαθηταρίων και άέργων. Ούτε έπιδείξεις πλέον γυναικειών έσθητων, προερχομένων άπό τήν πρωτεύουσαν, ούτε ανταλλαγαί βλεπμάτων διακρύμων, ούτε μειδιάματα προκλητικά, ούτε πρόσωπα ψιμυθιωμένα, ούτε ψελλισμοί γαλλικών ή κρωτηρικιών, ούτε κομπλιμέντα τρυφερά, ούτε έρωτες της στιγμής, ούτε χρόνιοι άλλοι, ούτε χιρειτισμοί τυπικοί και υποκλίσεις έδαφιαίαι, ούτε κόκκινα φέσια διαγκωνιζόμενα μέ μαύρα καπέλλα, ούτε συγκινήσεις και έκστάσεις, ούτε σοβάρια συζητήσεις, αν ή μουσική παιζή Νόρμαν ή Τράδικτον, ούτε άναφωνήσεις θαυμασμού — Τί τρέλλα! τί μαγεία! τί άραϊα! — ούτε εිරωνείαι και μυκτηρισμοί διά τού φόρεμα της μιάς και τά γυαλιά του άλλου, ούτε συριγμοί χειλέων και κινήσεις κεφαλών, και παλμοί ράβδων βυθιζομένων μέ τού άνακρουόμενον μέλος, ούτε κραταλισμοί στρατιωτικών σπαθών, ούτε κολπίσεις λευκών ποδιών παντοπωλών τυχαίως διερχομένων άναμέσον του περιπατούντος φιλομούσου πλήθους, ούτε φωναί, ούτε γέλωτες, και άκράτητοι φλυαρίαι. Ούδέν έξ αυτών των συνηθισμένων, των στερεοτύπων φαινομένων της μουσικής συγκεντρώσεως μας έν τού μέλλοντι. Άπλουστέρω θά καταστήσθ ή ζωή μας, μονοτονώτερος ό περιπατός μας, άνυποφορώτερος ή έπαρχιακή πληζία μας. Πόσον εϊμεθα άξιοι λύπης, και όσοι μάλιστα έξ ήμών κατέστησαν έκ της μακροχρονίου έπιδράσεως της μουσικής του Συντάγματος, κωνιώδεις λάτραι της ευγενούς αύτης θεότητος. Αλλ' ουτως ήθέλησαν οι πατέ-

ρες του 'Εθνους' ουτως άπαιτεί ή σκληρά ανάγκη της οικονομικής κρίσεως, της όποιας ό αντίκτυπος έθιξε και τήν καλλιτεχνικήν ψυχήν μας, έπιβάλλον και εις αύτήν άκόμη λιτότητα, μουσικήν νηστειάν, όπως τήν ώνόμαζεν εις συμπολίτης μου. 'Υπομονή λοιπόν, έως νά έλθη, — τίς οίδα πότε! — μουσικών πάσχα.

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΥΝΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Τού παρ' τήν 'Εννεάκρουσον έδαφος είνε γόνιμον νέων έκάστοτε εύρημάτων αζιολόγων. Μεταξύ της σημερινής άμαξιτής και της άρχιας όδου (μεταξύ Α και Δ του έν τού προηγούμενου φύλλου σχεδιογραφήματος) ανεφάνη περί τού στόμιον φρέατος κατακεχωσμένου λιθόστρωτον και έν μι' άνω γωνία αυτού ψηφιδωτόν Ρωμαϊκόν καλώς διατηρούμενον και πολύ εύμορρον, περιτάκτον γυναικία όχομένην επί γρουπός, του γνωστού μυθολογικού πτηνού. Παρ' τού φρέαρ τουτο κείται (ούχι κατά χώραν) μέγας πώρινος όγκόλιθος, όστις κατά πάσαν πιθανότητα άνήκεν εις αύτήν τήν 'Εννεάκρουσον. Πραγματικώς αν υποθέσομεν ότι ή κρήνη άποτελείτο έκ στοάς δριζοντίας και δύο καθέτων έκατέρωθεν, ό λίθος ουτος θά ήρμοζε κάλλιστα εις μίαν των γωνιών, διότι έχι μόνον σαφώς επί αυτού διακρίνεται ή έπιράνεια, εις ήν προσημώζετο ό έτερος έκ της γωνίας λίθος (Anschlussfläche), αλλά και ή επί της μιάς πλευράς λοξώς λελαξευμένη υδρορρόή, ήτις έφερε τού ύδωρ εις τόν κρουόν. Η προς τήν στοάν έπιράνεια του λίθου έφέρει λεπτόν στερεόν στρώμα άμμοκονίας και τού σπυδαυότερον: επί αυτού έπικάθησαν έτερα στρώματα άλλεπάλληλα σχηματισθέντα προφανώς έκ του κατακρέοντος ύδατος, ως συμβαίνει τουτο συν τώ χρόνω και εις τούς ύδραγωγούς σωλήνας, ή έσωτερική των όποιων έπιράνεια άποκτά τοιουτοτρόπως τού παρ' ήμιν λεγόμενον πουρι (γερμαν. Sinte). Ο πώρινος λίθος ήτο τού σύνθετος οικοδομικός υλικόν επί του Πεισιστράτου, τού μέγιστος δέ του εύρεθέντος μαρτυρεί ότι άνήκεν εις σημαντικόν τι οικοδόμημα, και τού οικοδομικου τουτο προφανώς δέν ήτο άλλο τι ή κρήνη, ως έκ των σημείων του λίθου δήλον γίνεται, κρήνη άναξίκα του μεγάλου έκ πωρίων όγκολίθων ύδραγωγείου Β και δι' αύτ' προωρισμένη, ή κρήνη βεβαίως ή 'Εννεάκρουσον.

(1) Ίδε σελ. 97.

ού ή περιφέρεια σχηματίζεται έκ παγετών κεράμων. Η σκαφή θά δείξη διατί ό πυθμήν τοιουτοτρόπως ως δοχείον έσχηματίσθη. Αλλ' άναμφιβόλον φαίνεται ότι τά όρύγματα ταύτα και αι ύπόνοιμοι, αι εισχωρούσαι εις τόν μαλακόν της Πυνκός βράχον, ένα μόνον σκοπόν είχαν, νά εκμαστεύσαι δηλονότι και περιουσίωσιν εις πηγάν όσα ύδάτια ήδύναντο ένταυθα νά περιυναχθώσιν έκ των υδροφόρων φλεβών της γής. Πριν δέ μακρόθεν διοχετευθή ύδωρ και κτισθ' μετά του μεγάλου Πεισιστράτου ύδραγωγείου Β ή 'Εννεάκρουσον, γνωρίζομεν ότι οι κάτοικοι των παναρχικών 'Αθηνών ύδρευοντο ένταυθα έκ της Καλλιρρόης πηγής. Τού έδαφους των περιουσιζόντων τας 'Αθήνας βραχιδίων λόφων γεωλογικώς είνε γνωστόν. Η μ' έπιράνεια αυτών άποτελείται έκ στερεού βράχου, υπ' αυτών όμως κείται στρώματα πολύ μαλακώτερα και υγρά, άτε διαχωρητά υπό του ύδατος, όπερ διά των σχισμών του υπερκειμένου στερεού ολισοι καθιζάνει εις αυτά. Διά τουτο εις τούς πρόποδας του Λυκαδητού πανταχού δύνανται νά διορυγθώσιν φρέατα και ποτε τσαούται πηγαι ύδάτων έξ αυτού εζέρρον, ώστε έσχηματίζετο του 'Ηριδανού ποταμού τού μέχρι σήμερα κατά τήν 'Αγίαν Τριάδα έκδάλλον ρεύμα. Και της Πυνκός ό λόφος παρουσιάζει τήν αύτην γεωλογικήν σύστασιν, όρύγματα δέ εντός αυτού και ύπόνοιμοι περισυνήγον τά κατασταλάγματα των βροχών και έφερον εξω εις πηγήν, ήτις εγγύτατα της εισόδου της παναρχιας επί του λόφου της Παλλάδος κτισμένης πόλεως κειμένη παρείχε πόσιμον ύδωρ εις τούς κατοίκους αύτης διά παντός του ένικουτου έσως.

(1) Π' Peri του έν Σάμω ύδραγωγείου έπραγματεύθη ό Βορέντος Fabricius έν Mittheilungen IX τόμω (1884) σελ. 163 ε.

όμοίότης έχει τόν λόγον της εις τήν σύγχρονον και υπό των αυτών έσως τεχνικών κατασκευών των δύο έργων. Ο περιώνυμος τύραννος της Σάμου Πολυκράτης ήρξε κατά τού 532 περίπου μέχρι του 522, τού δέ Πεισιστράτου ή τρίτη τυραννία διήρκεσεν άπό του 541 μέχρι του 527, ενώ αι δύο πρώται διήρκεσαν άνά έν έτος, 560-559 και 554-553 (τ' 552-541 εζήσαν ό Πεισιστράτος ως εξόριστος έν 'Ερετριά). Δέν είνε έπομένως άπίθανον ότι ό αύτος Μεγαρεύς άρχιτέκτων του Πολυκράτους, Εύπαλινος ή Ναυστρώφου ήτο και ό κατασκευαστής του Πεισιστράτου ύδραγωγείου (1). 'Ακριβέστεραι δ' έρευναι θ' άποδείξωσιν έσως ότι έτι περαιτέρω χωρεί ή όμοιότης της κατασκευής των έν 'Αθήναις και Σάμω θαυμαστών ύδραγωγείων. Ο κ. Δαίρπρελδ εζήτησε τήν συνέχειαν του ύδραγωγείου έλίγον άνωτέρω του Β, πρός τήν άρχίαν δηλονότι όδόν. Και εγγύτατα μ' έυρεν αυτό καταστραμμένον, περαιτέρω όμως ό φυσικός σκληρός βράχος άρχεται έλίγους πόδας υπό τού νυν έδαφους και πρέπει διά τουτο νά δεχθώμεν ότι ύπόνοιμος διά του βράχου τουτου διωρύχθη χάριν του ύδραγωγείου εις βάθος ίκανών μέτρων. Αλλά και έν Σάμω ό Εύπαλινός όμοίως εζαίσιον έργον ανέλαβε, διατήρησε τού βουδόν, εις ό έγκλίνας ή πόλις, άπό της μιάς εις τήν άλλην πλευράν εις άπόστασιν 1000 μέτρων και έπέκεινα. Τήν μεγάλην ταύτην ύπόνοιμον έθεώρησεν ό κόσμος τότε ως έν των μεγίστων έργων της εποχής και έν έκ των τριών μεγάλων του Πολυκράτους, καθό ό 'Ηρόδοτος παραδίδει (III 60): «Εμνήκυνα δέ περί Σαμίων μάλλον, λέγει ό πατήρ της ιστορίας, ότι σρι τρία έστί μέγιστα άπάντων 'Ελλήνων έξεργασμένα, όρέος τε ύψηλοΰ εις πενήκοντα και εκατόν όργυιας, τουτου όρυγμα κατόθεν άρξάμενον άμφοιστόμον. Τού μ' μήκος του όρύγματος έπίτά στάδιοι είσι, τού δέ ύψος και εύρος έκτω έκάτερον πόδες. Διά παντός δέ αυτού άλλο όρυγμα εικόςίπηχυ βάθος, τρίπων δέ τού εύρος, δι' ού τού ύδωρ όχτευσόμενον διά των σωλήνων παραγίνεται εις τήν πόλιν άγόμενον άπό μεγάλης πηγής». Και τούτον μ' έν τέρστιον δέν ήτο άναγκη νά γίνη του Πεισιστράτου τού έργον, αλλά και τουτο δέν ήτο έλιγώτερον σημαντικόν, διότι εις μεγάλην άπόστασιν έθαίνε τού ύδραγωγείου εντός του βράχου δι' ύπόνοιμου διερχομένης εις βάθος 15 μέτρων υπό τού έδαφους. Βεβαίως εύκολώτερα όδ' υπήρχε δι' άμφοτέρω τά ύδραγωγεία, άλλ' ή προσύλαξιν των μεγάλων τούτων έργων άπό πάσης έθρηκτικής έπίβουλης έν περιπτώσει πολιορκίας ύπέρωρε τού πολυδάπανα και θαυμαστά άλλήθως κατασκευάσματα των μεγαλοπρεπών τυράνων. Π'ρι τούς πρόποδας του έρους της Σάμου ήδύνατο νά διοχετευθ' τού ύδωρ, ως έπραζαν τουτο άλλήθως οι Ρωμαίοι κατακτητά της νήσου βραδύτερον όταν διά τά βαλανεία αυτών έχρησίσθησαν άρθυωτέρα νερά. Αλλά τού έργον θά εζετίθητε τοιουτοτρόπως εις καταστροφήν εύκολον έν χρόνις άνησυχιών και πολέμων. Διά τουτο ό Πολυκράτης έπροτίμησε τήν διά του έρους διοχέτευσιν, ήτις άπό πάσης βλάβης εζησφάλιζε τού έργον. Και ό Πεισιστράτος δέ όμοίως τόν αυτόν σκοπόν έπέδιώκεν όταν κατασκευάζε τού εις μέγα βάθος έν ύπόνοιμοις κρυπτόμενον ύδραγωγείον και διεδίδασεν αύτ' υπ' αυτών της 'Ακροπόλεως τόν βράχον διά μέσου του κολοσσιαίου Πηλαργικου προτεχνίσματος αύτης.

Ο κ. Δαίρπρελδ έθεσε τήν σκαπάνην εις άνέργειαν

έκει όπου η εξυδερκεια αυτού ως αρχαιολόγου και αρχιτέκτονος τον ώδηγησεν. Και η τύχη δε ηνώνησεν αυτόν κατόπιν θαυμασίως, όταν επί του εδάφους σχεδόν παρά την νυν άμαξιτήν κατά το σημείον Β άπεκάλυπτε το άναμφήριστον εκείνο λείψανον του Πεισιστράτειου ύδραγωγείου. Διότι πού άλλου ηδύνατο να στηριχθί τις προς έρεύνας εν τω χώρῳ τούτῳ, διευθυνομένης κατά τι σχέδιον και όχι! άπλως άποπειρατηρίου, αν το σταθερόν σημείον δεν ώδηγει αυτόν εξ αρχής προς τὸ δύσπαρον έργον; 'Αλλ' άφου αί πρώται επιτυχίαί εφαιδρυναν τὸ πρόσωπόν του, τήν έργασίαν εξηκολούθησε κατόπιν μετά θαυμαστής περινοίας. Δέν είνε ίδιον παντός να διακρίνη τὰ άδιάκριτα εν τῷ λαθυρίθῳ εκείνῳ τῶν όχητῶν, ύδραγωγῶν, δεξαμενῶν, φρεάτων, όρυγματῶν, τὰ όποια οί αιώνας επέθηκαν επί άλληλα. Και έκει δε όπου νυν άνασκάπτει τὰ τετραγωνικά όρύγματα και τὰς πηγὰς τῆς Καλλιρρόης άποκαλύπτει, μόνον εξυδερκίης παρατήρησις και λεπτομερής εξέτασις άφανῶν εις άλλους τεκμηρίων ηδύνατο να ώδηγήσῃ αυτόν. Τὸ τελικόν όμως άποτέλεσμα τῆς μεγάλης, ως δέν εδίστασα να όνομάσω αὐτήν εὐθύς εξ αρχής επιχειρήσεως, θά είνε ελπίζω θαυμασιώτερον τῶν μέχρι τοῦδε εξαχθέντων συμπερασμάτων. 'Επί του εδάφους τούτου θέτομεν τὸν πόδα έκει όπου ειργάσθησαν αί χεῖρες τῶν παναρχαίων κατοίκων του άστως τῆς Παλλάδος. Αιώνων ιστορικῶς άγνώστων ἢ έφ' ὧν ὁ μῦθος μόνον σικάν ιστορικῆς ἀληθείας επιρρίπτει γεγονότα τῶν σημαντικῶν διάλυμακίνοντων κατά θαυμαστόν τρόπον ενώπιον ημῶν. 'Υποθέσεις ώραιαι, γοητευτικά όνειροπολήματα μάλλον του ποιητοῦ άμα και μεγάλου ιστορικοῦ Κουρτίου καταπίπτουσι πρό τῶν εναργῶν άποδείξεων τῆς θετικῆς έρεύνης. 'Η ποιήσις χάνει και κερδίζει αν' αὐτῆς ἢ ἀλλήθεια, κερδίζουσα όμως και αὐτή πάλιν νέον έδαφος δι' εκείνην, διότι ποιήσις είνε πᾶσα ἢ ἀλλήθεια τῆς ιστορίας τῆς αρχαίας 'Ελλάδος.

Εἶχα σημειώσει τάνωτέρω οτε παρατήρησα οτι και δεύτερον εν Καρᾶ! ὁ γ κ ὁ λιθον ἢ σκαφή εις φῶς ἤγαγεν, οστις ἔχει μόνον εις τήν κρήνην ανήκειν, αλλά και τι αναμφισβήτητον τεκμηρίον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ φέρει. Τούτο είνε ὁ εν εἶδει Z λελαξευμένος τύπος του σιδηροῦ συνδέσμου (Klammer), οστις τὸν λίθον τουτον συνδέει προς τὸν μετ' αὐτοῦ συναπτόμενον, ὁ δε κ. Δαιρπελδ πρό πολλοῦ παρατήρησεν εξ άλλων τε και τῶν λειψάνων του παλαιότερου παρά τὸ θέατρον ἱεροῦ του Διονύσου οτι ὁ τύπος οὗτος συνειθίζετο κατά τὸν ὅν αἰῶνα, ενῶ εις τὰ μνημεῖα του ὅου αἰῶνος οί τύποι τῶν συνδέσμων τῶν μαρμαρῶν είνε σχήματος διπλοῦ T (ἢ ὀριζοντία κεραία και κάτωθεν). 'Αλλως ὁ πῶρινος οὗτος λίθος φέρει λεπτόν στρώμα άμμοκονίας, έφ' οὔ εσχηματίσθη ὁμοίως ως και επί του έτέρου εν τῆς συνεχοῦς του ὕδατος ροῆς τὸ άναπόφευκτον πουρί. 'Ο λίθος φαίνεται ως να ὤρθητο υπό τὸν άνωθεν τὸ ὕδωρ παρέχοντα κρουόν, κοιλότης δε τις ἡμικυκλικῆ, ἢς ἢ λεία επιφάνεια κλίνει κάτωφερώς προς τήν παρειάν αὐτοῦ, και εκτείνεται ως γλώσσα μέχρι τινός σημείου αὐτῆς, φαίνεται οτι επίτηδες μὲν τὸ κατ' αρχῆς ελαξεύθη, λειοτέρα δε κατόπιν κατέστη εκ τῆς προστριβῆς τῶν στάνων, αἵτινες προσηρείδοντο οὕτως εν α πληρωθῶσιν εκ του άνωθεν κρουοῦ. Και ἄλλη κοιλότης παρ' αὐτήν, επιμηκιστέρου σχήματος, εν μέρος μόνον παρατηρεῖται διότι ὁ λίθος εντεῦθεν είνε άποκεκρουσμένος. Και μικράι τινες ὀπαί επί τῆς στενωτέρας πλευρᾶς φαίνονται χρησιμεύσαι προς

υποδοχὴν τῆς γνωστῆς εκείνης άποφύσεως οὕτως εἶπειν τῶν αρχαίων στάνων, ἢτις εις ὀπήν τινα εφαρμοζομένη έστερέωνε τὸ άγγεῖον ἔως οὔ πληρωθῆ τούτο εκ του κρουοῦ.

Εἰς δύο σημεία νυν σκάπτει ὁ κ. Δαιρπελδ. Παρατηρήσαμεν οτι υπέρ τὸ στόμιον του ένός τετραγωνικοῦ όρύγματος έφερει ὕδωρ εκ τῆς εν τῷ βράχῳ τῆς Πινυκῆς ύπονόμου ύδραγωγείον, ὅπερ διέτεμνε τήν σημερινήν άμαξιτήν. 'Ολίγον άνωτέρω του σημείου τούτου κείται τὸ ὄριον, ὅπου ὁ φυσικὸς βράχος, έφ' οὔ βαίνει ἢ νυνάμαξιτή, αἴφνης διακόπτεται και σχηματίζεται οὕτω κοιλότης, εις τήν ὀποίαν κάλλιστα ηδύνατο να εύρίσκηται ἢ 'Εννεάκρουνος, διότι ὁ χώρος οὗτος κείται άμέσως υπό τήν δεξαμενήν Α, συνάμα δε διότι εξ αὐτοῦ άκριβῶς φαίνεται αρχόμενος πλατὺς ὄχετὸς άποκαλυφθείς εις μέτρων τινῶν βάθος άριστέρῳθεν (τῷ άνιόντι) τῆς νυν άμαξιτῆς, ὁ ὄχετὸς δε οὗτος πιθανώτατα εχρησίμευε προς διοχέτευσιν τῶν εκ τῆς 'Εννεακρούνου καταρρεόντων ὕδατων εις τήν μεγάλην ύπόνομον τῆς αρχαίας ὁδοῦ. 'Ενταῦθα λοιπόν άνασκάπτεται νυν τὸ έδαφος. 'Εξ έτέρου δε άποκαθαίρει τήν αρχαίαν ὁδὸν εἰ νοτιώτερον τῶν τάφων, ἢς τήν διευθύνειν δεικνύουσι τὰ τε εκάτέρωθεν του πολυγωνικοῦ οικοδομίας τρόπου τείχη οίκων και ἢ κατά μεσῆς βαίνουσα γνωστῆ ύπόνομος. 'Επειδὴ δε αὐτὴ κείται εις μέγα βάθος ενταῦθα, τὸ μέγα ύδραγωγείον Β πρέπει να διήρχετο άνωθεν αὐτῆς κατά τήν μικράν κμπεήν, ἢτις παρατηρεῖται εν τῷ σχεδιογραφημάτι, κατόπιν δε θά εἰσήρχετο εις τὸν βράχον, οστις εντεῦθεν πλέον άνέρχεται μέχρι σχεδόν του σημερινοῦ εδάφους. Κατωτέρω προς τὸ σημείον Β αἱ δοκιμαστικάί ὀπαί άπέδειξαν οτι κατά τὸ μέρος τουτο τὸ ύδραγωγείον είνε κατεστραμμένον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

'Αόρατον βάρος. Πόσον βάρος ἔχει ὁ άήρ ὁ περιεχόμενος εντός αἰθουρας μήκους 10 μέτρων, πλάτους 8 και ὕψους 5; 'Ο εντός τῶν διαστάσεων αὐτῶν περιλαμβανόμενος άήρ ἔχων ὄγκον 400 κυβικῶν μέτρων βαρύνει 400 χιλιόγραμμα ἢτοι περί τὰς 300 ὀκάδας. Τίς θά τὸ υπέθετε;

— 'Αφου και τὰ γραμματόσημα θεωροῦνται ως εστία μικροθίων, ἢτινα μεταφέρουσι από τόπου εις τόπον, φαντασθίτε τί είνε τὰ εν κυκλοφορίᾳ ἑλληνικά χαρτονομίσματα!

— Οί στρουθοκάμηλοι κατά τὰς μαρτυρίας αξιοπίστων περιηγητῶν άρέσκονται εις εἶδος χοροῦ ὁμοιζοντος πολὺ με βάλας και χορεύουσι καθ' ὀμάδας μέχρι μανίας και με κίνδυνον να συντριφῶσι τοὺς πόδας των.

— Μία μόνη κομητεία τῆς Καλιφορνίας, ἢ του 'Αγίου Βερναρδίνου, παράγει ετησίως πορτοκάλια πληροῦντα κατά τήν εξαγωγήν 1500 σιδηροδρομικὰς ἡμάδας και ἀξιζοντα 7,500,000 φράγκα. Τὰ καλλιεργούμενα εἶδη είνε 30.

— 'Ολοι αἱ μεγάλοι πόλεις τῆς Εὐρώπης είνε χρεωμέναι, ἢ δε ἀναλογία του χρέους ως προς τοὺς κατοίκους είνε κατά κεφαλήν: Τῶν Βρυξελλῶν 1600 φράγκα, τῶν Παρισίων 800, τῆς Φραγκφούρτης 317, του Μιλάνου 218, τῆς Βιέννης 195, του Βερολίνου 154. Πόση ἄρα γε να είνε ἢ του καταχρεωμένου δήμου 'Αθηνῶν;

— 'Ο μικρὸς Νίκος προς τὸν πατέρα του τὸν ὀποῖον βλέπει πάντοτε ἀναζητοῦντα τὰ σπύρα διὰ να ἀνάψῃ τὸ σιγάρον και ὀργιζόμενον διότι δέν τὰ εύρίσκει: Μπαμπᾶ, γιατί δέν αγοράζεις λοιπόν ἀναμμένα τὰ σιγάρα σου!

ἈΝΑ ΤΟ ἈΣΤΥ

'Ο οὐρανὸς ἦτο μαλυδδόχρους, ὁ άνεμος ἔπνεε με ὀρμήν παρασύρουσαν τὰς ἀραιὰς νεφάδας, αἱ ὀποῖαι με μυρία κυμάνσεις κατέπιπτον από πρωίας. 'Αλλά προς τήν μεσημβρίαν ἢ χιών ἐγένετο πυκνότερα και ὁ άνεμος ἐκόπασεν. Εἰς ὀλίγου χρόνου διάστημα ἢ πόλις ἐστρώθη με συνδῶνα ἐκπύλου λευκότητος. Και ἢ χιών ἔπιπτε πυκνῆ, κίθρατος, και ὀμίχλη τις λευκῆ συνεκλήπτεν εν μυστηρίῳ τὰ περίε ὕψωματα και ὡσεῖ παμμεγέθης τις νεφέλη ἀραιά και λευκῆ συνσκοτίεζε τὸ τοπίον, ἔως οὔ ἐμετριάσθη ἢ ἄφθονος πτώσις και ἀνέλαμψε πάλιν πρό τῶν ὀφθαλμῶν εὐγραμμον τὸ κατάλευκον και μαγιῶν θέαμα. Και διὰ ναπολαύσωσι τουτο ὀλοι οἱ ἀθηναῖοι ἀνῆλθον εις τὰ δώματα. Εἶνε τόσοσπάνιον δι' αὐτοὺς, τοὺς καταδικασμένους να ζῶσιν εις αἰώνιαν ἀποψιν, ἢ ἀπόλαυσις τῆς χιόνος! Και με τήν ψυχὴν εὐφρόσουν και με παιδικὴν ἀγαλλίασιν και ἀπληστίαν ἠτένιζον περίε, από σημείου εις σημείον ἐκπλησόμενοι περισσότερον, ενῶ τὰ παιδία, και ὄσοι εκ τῶν μεγάλων ἦσαν ἀναισθητότεροι προς τὰς φυσικὰς καλλονὰς ἐσχημάτιζον σφαῖρας εκ τῆς χιόνος και ἐπετροβόλουν ὁ εις τὸν άλλον. Τήν ἰδίαν ὥραν ἤμαξεν ὁ πόλεμος αὐτὸς και εν ταῖς ὁδοῖς, από ἐξωστῶν, θυρῶν, καταστημάτων, δωμάτων και παντοειῶν προपुरγιῶν, ενῶ ἄλλοι μικροί, με καλλιτεχνικωτέρα διαθέσεις, ἔπλεκτον ἀγάλματα ἄμορφα εκ τῆς χιόνος και προεκάλουν ἐπιφωνήματα και καγχασμούς. Και οἱ κυνηγοί ἤρπασαν τὰ ὄπλα των και ἐξῆλθον εις τὸ κυνήγιον, τὸ ὀποῖον ὁ καιρὸς προσωοινίζετο ἄφθονον και ἀπολαυστικόν.

'Ητο ἢ Δευτέρα, ἐνδεκάτη 'Ιανουαρίου, ἡμέρα ἀξιομνημόνευτος διὰ τὸν ἐρεταινὸν ἀθηναῖκὸν χειμῶνα.

'Αλλὰ πόσον ἀκριδὴ ἐπληρώσαμεν τήν ποιητικὴν μας ἀπόλαυσιν! 'Η ἐπομένη ἦτο ἢ ψυχροτέρα ἡμέρα του ἔτους, ὅπως και δύο τρεῖς ἀκόμη μετ' αὐτήν. 'Ο ἤλιος ἔκαιεν ἄμυδρῶς — αν ἡμπορῆ τις να εἴπῃ περί χειμερινῶ ἡλίου οτι καιεῖ — διὰ μέσου ἀραιῶν, ἀραχνοειῶν νερῶν και αἱ χιόνες επί τῶν ἀπατήτων μερῶν ἀνελύοντο βραδέως, ἀπελπιστικῶς. . . Πόσον είνε ανικρὸν και πληκτικὸν τὸ θέαμα, και ἐκτὸς του ρίγους ὀποῖαν μελαγχολίαν ἐμποιεῖ! Τήν νύκτα και τήν ἐπομένην τὸ θερμόμετρον κατήλιθε μέχρι 5^ο υπό τὸ μηδέν. Σωστὴ ἀπήχρησις του εν Εὐρώπῃ ἐκτάκτου χειμῶνος, γενικοῦ κατά τὰς ἡμέρας αὐτὰς και καθ' ὅλην τήν 'Ελλάδα. «Οὐδ' οἱ γεραιότεροι ἐνθυμοῦνται του οὔτο ψυχρὸς» είνε ἢ φράσις τήν ὀποῖαν βλέπομεν κατ' ἔτος ἀναγραφομένην εις τὰς ἐφημερίδας. 'Αλλ' ἐρέτος ὀμολογῶ οτι ἀνεγάρθη δικαίως. Και ἐπειδὴ πρόκειται περί στερεοτύπων, γνωρίζετε, πῶς, κατά περίφρασιν, ὀνομάζεται εις τὰς ἐφημερίδας μετ' ἢ χιών; Λευκὴ νύμφη του Βορρᾶ.

Μυστηριῶδες γεγονός, ἐξ εκείνων τὰ ὀποῖα ἀναγνωσκόμεν εις τὰ μυθιστορήματα και μάλιστα τὰ πιστεύομεν, διαδραματίσθη τήν ἐσπέραν τῶν Χριστουγέννων εν τῷ βασιλικῷ κήπῳ. 'Ηκούσθησαν βλασφημίαί ὀργίλαι, μετ' αὐτὰς πυροβολισμοὺς και κατόπιν εν ὤχ! ἐπόδυνον και παρατεταμένον. Οἱ δύο τρεῖς περιπατήται τῆς ὥρας εκείνης — μεταξύ τῶν ὀποίων δυστυχῶς και εις ρεπόρτερ ἢ νεολόγος ἐφημερίδας — ἐπιτόθησαν και ἐπλησίασαν τὰς κυκλίδας να παρατηρήσωσιν. Σιγῆ ἄκρα. Δύο άνδρες μόνον, δύο σικαί, ἴσαντο προς τὸ μέρος ὅθεν ἠκούσθη ὁ πυροβολισμὸς, συνομιλοῦντες χαμηλοφώνως και τραπέντες εἰτα δρομαίως εις φυγὴν. Τὸ γεγονός διεδόθη ανὰ τήν πόλιν και ὁ νεολόγος τὸ ἀνέγραψεν εις τήν ἐφημερίδα του. 'Εξ αὐτῆς τὸ παρέλαβον και αἱ ἄλλαι, ἤρχισε δε ὁ κόσμος να τὸ συζητῆ και να τὸ σχολιάζῃ. 'Εκαμεν εντύπωσην προπάντων ἢ ὀλυγωρία τῆς αρχῆς προς ἀνακάλυψιν του ἐγκλήματος. Και τὸ πρᾶγμα ἔφθασε μέχρις ἐπερωτήσεως εν τῇ Βουλῇ και τότε ἐγένετο φῶς και ἐγνώσθη οτι ὁ πυροβολισμὸς ἐρρίφθη υπό του νυκτοφύλακος του ἀνακτορικοῦ κήπου κατά μιὰς. . . ἀλώπεκος ἐλλογευοῦσης και οτι τὸ ὤχ εκείνο τὸ μυστηριῶδες ἦτο ὁ ἐπιθανάτιος ρόγγος τῆς κακῆς ὀρνιθοκλεπτίας. 'Επί τέλους!

Τήν παρελθούσαν Κυριακὴν ἤρχισε τὸ τριώδιον και ἢ ἀθηναῖκῃ 'Απόκρεως. 'Ο κόσμος ἐξεχύθη εις τὰς ὁδοὺς, εὐνοοῦντος και του καιροῦ, από πρωίας δε περιήρχοντο τήν πόλιν, από τῶν κεντρικωτέρων μέχρι τῶν μάλλον ἀποκέντρων συνοικιῶν, τὰ ρόπαλα, τὸ γαϊτανάκι, ἢ καμήλα, ὁ Περικλέτος, ὄλοι αἱ στερεοτύποι ἀποκηράτικαι ἐμφανίσεις. Τὸ ἐσπέρας συνήντα τις ὀλίγας ὀμάδας προσωποδοφῶρων ἴσαντο δε οἱ ἐπαρχιωταί και τοὺς ἔβλεπον με ἀπορίαν, ὄσοι τουλάχιστον συνειθίζουσι εις τὰς πατρίδας των μόνον τὰς τελευταίας 15 ἡμέρας να προσωποδοφῶσι και ὄχι, ὅπως ἐδῶ, επί ἑνα ὀλυκληρον μῆνα.

'Ὡς ἀντικείμενον ἄξιον περιεργίας ἀναγράφομεν ενταῦθα, παραλαμβάνοντας εκ τῶν Καιρῶν, τὸν λογαριασμόν, τὸν ὀποῖον ἐπαρουσίασε προς πληρωμὴν εις γυναικῶν τινα πτωχῶν σεβάσμιμος ἱερεὺς διὰ τὰς 40 λειτουργίας, τὰς ὀποίας ἐτέλεσεν υπέρ τῆς ψυχῆς του ἀποδιδωσαντος ἀδελφοῦ τῆς:

δι' ἑλκίον προς λεπ.	90 καθ'	ἐκάστην ὄρ.	36
διὰ κηρία	» 50	»	» 20
διὰ πρόσφορα	» 25	»	» 10
διὰ νάμα	» 20	»	» 8
διὰ κάρβουνα	» 10	»	» 4
διὰ λίθινον	» 5	»	» 2
δι' ἀμοιβὴν ψάλτου προς ὄρ.	1	»	» 40
διὰ νεωκῶρον προς λεπτ.	50	»	» 20
και δι' ἀμοιβὴν προς ὄρ.	4	»	» 160

Τὸ ὄλον ὄραχ. 300!!

'Εκπληκτὸς ἢ γυνὴ ἀνηνέχθη προς τὸν Μητροπολίτην, ὅστις ἠδῶκῃσε να καταβιβάσῃ τὸ αἰτούμενον πᾶσιν εις ὄραχμάς 75 μόνον, τὰς ὀποίας πολλὰ μεμψιμοιρῶν ἔλαθεν ὁ ἱερεὺς. 'Αλλὰ τὸ χαρακτηριστικώτερον είνε οτι τὰς 40 αὐτὰς λειτουργίας ὁ λειτουργὸς του 'Υψίστου ἐτέλεσε μόνος του, δηλαδή χωρὶς να τὸ ἀναγγεῖλῃ εις τήν πενθούσαν γυναῖκα, ὡστε να παρευρίσκηται εις αὐτὰς. 'Ὡστε είνε ζήτημα ἀκόμη και αν εἴγαιναν.

¹ 'Εκ του γνωστοῦ λατομείου του 'Υμηττοῦ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὰ ὑδροαγωγεία τῆς Ἀγγλίας.

Θαυμασιώτατον μηχανικὸν ἔργον, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου ἔνδεκα ὄλα ἔτη ἐδαπανήθησαν, συντελέσθη ἀρτίως, ἢ κατασκευὴ νέας δεξαμενῆς διὰ τὴν πόλιν τοῦ Λίβερπουλ. "Ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε τὰ μέγιστα ἄξιον θαυμασμοῦ, ἢ συνομολογήσει τις ὅταν μᾶθῃ ὅτι τὸ ὕδωρ πορίζεται ἐκ πηγῆς ὑπὲρ τὰ ἐβδομήκοντα μίλια ἀπεχούσης τῆς ἀγγλικῆς μεγαλοπόλεως, καὶ ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἀπήτησε τὴν κατασκευὴν λίμνης πέντε σχεδὸν μιλίων μήκους, ἧτις βρέχει εικοσιτρεῖς χιλιάδας πλέθρα γῆς. Ἡ νέα λίμνη καίται εἰς τὴν κοιλιάδα τοῦ Βύρνου, ἧτις πρὸ δέκα ἑτῶν ἦτο χέρσος γῆ οὐδεμίαν προσοχῆν ἢ ἐνδιαφέροντος ἀξία. Νῦν μὲν λίμνη τις ὑπῆρχεν ἐκαὶ πρὸ ἀνημμενῶν χρόνων, κατὰ τὴν ἐποχὴν τὴν ὁποίαν οἱ σοφοὶ καλοῦσι Παγωμένην περίοδον, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἦτο λησμονημένον, καὶ μόνον οἱ γεωλόγοι τὸ ἐγνώριζον καὶ οἱ μηχανικοὶ ἀποκατέστησαν τὴν λίμνην τοῦ Βύρνου κτίσαντες γιγαντιαίον πρόχωμα στερεωτάτης οἰκοδομικῆς. Ἡ Μαγκεστρία εἶχεν ἀποκτήσει πρὸ πολλοῦ τὸ ὑδροαγωγεῖον τῆς δεχομένην τὸ ὕδωρ ἀπὸ μεμακρυσμένης λίμνης, καὶ ἡ Βιρμινγκάμη λαμβάνει παρόμοια μέτρα ὡςθεὶς θεραπεύσει τὴν ἀνάγκην τῆς διὰ τὸ πρῶτον ἀπαιτούμενον τῆς ζωῆς. Τώρα εἶνε ἡ σειρά τοῦ Λονδίνου, ὅπου ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει καταπληκτικῶς, καὶ ὅπου μελετᾶται τιτάνειον ἔργον πρὸς αὐξῆσιν τῶν ὑδάτων τῆς πρώτης τοῦ κόσμου μεγαλοπόλεως.

'Εργοστάσιον τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος.

Ἐν Βαρουίκῃ τῆς Ἀγγλίας ἰδρύθη τὸ πρῶτον ἔργοστάσιον τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος. Ἡ οἰκοδομὴ εἶνε μεγάλη, καλύπτουσα ἑκατὸν εἰκοσιεξ πλέθρα γῆς, καὶ πολυάριθμος ὄμιλος ἀξιωματικῶν καὶ ἄλλων ἐμπειρογνομῶνων συνήλθε τελευταῖον ἐπὶ τόπου ὅπως παρασταθῆ εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς κατασκευῆς ἀπὸ τοῦ ἀμέρρου ὕλικου εἰς τελείαν ἐκρηκτικὴν ὕλην. Ἡ νέα αὕτη σύνθεσις διαφέρει τῆς ἀρχαίας μελαίνης πυρίτιδος, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ καπνοῦ ὅταν ἀναφλέγεται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ προσὸν ὅτι δὲν ἀλλοιοῦται ὑπὸ τῆς ἐργασίας ἢ τῶν διαφορῶν μεταβολῶν τῆς θερμοκρατίας. Ἀφοῦ ἐπεθεώρησαν τὰ ἔργα, οἱ ἐμπειρογνομῶνες ἐδοκίμασαν τὴν ποιότητά τῆς νέας πυρίτιδος διὰ διαφορῶν ὕλων, ἐξαιρέτου ἐφαρμογῆς γενομένης. Ἡ δοκιμὴ ἔληξε διὰ τῆς ἐκπυροστροφῆσεως πεντακκοσίων βολῶν ὑπὸ κανονικοῦ Μάξιμ, ὅποτε ἀπεδείχθη ὅτι πολὺ ὀλιγώτερος καπνὸς παρήχθη ἢ ἐκ δέκα βολῶν ῥιπτομένων διὰ τῆς παλαιᾶς συνήθους πυρίτιδος.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Ἐν τῷ Λονδίνεῳ Συλλόγῳ ὁ ἀεγιστοθετὸς τοῦ Λονδίνου δόκτωρ Ἀδлер, ἀντιπεζήθη δι' ἐναντίων παραδειγμάτων κατὰ τῆς γνώμης τοῦ Ρενάν, εἰπόντος ὅτι αἱ σημιτικαὶ φυλαὶ ἐλαχίστην δεικνύουσι κλίσιν

πρὸς τὰ σκώματα, τοὺς γέλωτας καὶ τοὺς ἀστεϊσμούς. Ὁ κ. Ἀδлер ἀπεναντίας ἐζήτησε τὴν κομικὴν δύναμιν τῆς φυλῆς του, θεωροῦσας αὐτὴν ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν τῶν Ἰουδαίων. Ἐπέμνησε δ' ἐν τέλει ὅτι ὁ μέγιστος τῶν μεθυγράφων τοῦ αἰῶνος, ὁ Χάινε, ἦτο Ἰουδαῖος.

Καλλιτεχνικά.

Παρὰ τὰς ἄγλας τοῦ Σπρέα, κατέναντι τοῦ παλαιοῦ ἀνακτόρου ἐν Βερολίῳ πρόκειται νῦν ἀναστηλωθῆ τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Γουλιέλμου Α' κατασκευασθὲν μνημεῖον. Τὸ μνημεῖον τοῦτο, ἔργον τοῦ γλύπτου Βέγα, παριστᾷ τὸν αὐτοκράτορα ἔφιππον γυνὴν τις ὀδηγεῖ τὸν ἵππον του, ἀλλὰ δὲ πρόσωπα συμβολικὰ συγκροτοῦσι συμπλέγματα περὶ τὸ μνημεῖον, τὸ ὅποιον ὅπισθεν περιθέει ἡμικύκλιον ἐκ στηλῶν. Ἄν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Β' ἐνέκρινε τὸ σχέδιον, τὸ ἔργον ὑπὸ τεχνικῆν ἔποψιν κατακρίνεται καὶ τόσον ὥστε εἶνε ἀμφίβολον ἂν τὸ κοινοβούλιον θά ψηφίσῃ τὰ 8 ἑκατομμύρια τῶν μαρκῶν, τὰ ὅποια θάπαιτησῇ ἡ ἀνδρῶσις του.

Θεατρικά.

Οἱ Ραντσάου, τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Μασκάνη, παραστάθη ἐσχάτως ἐν Βιέννῃ. Τὸ κοινὸν ὑπεδέχθη τὴν πρώτην πρᾶξιν ἀπαθῶς ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἤρξαντο τὰ χειροκροτήματα ζωηρά. ἕως οὗ κατὰ τὸ τέλος τὸ θέατρον ἦτο μεστὸν ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε πλήρης ἀλλ' οἱ κριτικοὶ φρονούσιν ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε κατώτερον τοῦ Φίλου Φόιτς τοῦ ἰδίου μελοποιῦ, πολὺ δὲ περισσώτερον τῆς πεφημισμένης Καβαλλερίας Ρουσιτάνεας.

— Ὁ γάλλος δραματικὸς Ἀλῆξανδρος Παρωδῆς, ἔλλην τὴν καταγωγὴν, συνέγραψε νέον δράμα, τοῦ ὁποίου ἡρώϊς εἶνε ἡ παράφρων μήτηρ τοῦ Καρόλου Ε' Ἰωάννα. Ἡ Σάρα Βερνάρ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑποδύῃ αὐτὴ τὸ πρόσωπον τοῦτο, ἀλλ' οἱ μέτοχοι τοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρον, εἰς τὸ ὅποιον τὸ ἔργον θά διδαχθῆ, δὲν τῇ τὸ ἐπέτρεψαν ἢ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ προσληφθῆ εἰς τὸ θέατρον ἐπὶ τριετίαν. Ἡ μεγάλη τραγωδὸς ἠρνήθη, ἔμεινε δὲ πάλιν ὁ ρόλος τῆς Ἰωάννας εἰς τὴν δεσποινίδα Δουδαί.

— Ἡ Οἰκογένεια Παραδαρμένου, ἡ γνωστὴ κωμῆδιὰ τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου, παρασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Παντοπούλου ἐσχάτως ἐν Πάτραις, ἔτυχεν ὑποδοχῆς ἐνθουσιώδους. Ὁ συγγραφεὺς παρὼν κατὰ τὴν παραστάσιν, ἐκλήθη ἐπανειλημμένως ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τῷ προσηνέθησαν δὲ πολυτελέστατοι στέφανοι ἐκ μέρους τῆς πατρικῆς νεολαίας καὶ τῶν λογίων.

ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

(9) Ποῖον βραχίονα πρέπει νὰ προσφέρῃ κύριος εἰς κυρίαν, τὸν δεξιὸν ἢ τὸν ἀριστερόν;

Χρ.

(2) Ἀπάντησις. Κατὰ τὴν Βαρώνην Στάφφ, εἰδικῶς περὶ τὰ ταυτὰ διακοίψασαν καὶ σχετικὰ βιβλία συγγράψασαν, μία κόρη πρὶν φθάσῃ τὸ 30στὸν ἔτος δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ἰδικὰ τῆς ἐπισκεπτήρια. Παρ' ἡμῶν ὁμοῦς ὁ νόμος αὗτος παραβιάζεται! ὄλα αἱ νεάνιδες 18—20 ἑτῶν ἐγκυαχῶνται ὅτι ἔχουν ἰδικὰ τῶν ἐπισκεπτήρια κομψότατα τυπωμένα. Νομίζω ἐν τούτοις ὅτι καὶ ἂν ἔχουν δὲν πρέπει νὰ κἀνουν χρῆσιν ἐπίσημον αὐτῶν, παρὰ μόνον νὰ τὰ μεταχειρίζονται διὰ νὰ γράφουν κανὲν μήνυμα πρὸς τὰς φίλας των.

Μιὰ Γερουτοκόρη.

(7) Ἀπάντησις. Ἦμπορεῖ. Καὶ παράδειγμα ζωντανὸν τὸ αὐτοκρατορικὸν μας ζεύγος.

Γερμανός.